

Redd Barna

SKÅNSOM HENTING?

Erfaringer med akuttvedtak
i barnevernet

INNHold

FORORD	3
SAMMENDRAG	5
INNLEDNING	7
DEL 1: AKUTTHENTINGER – HVA ER DET, HVOR SKJER DET, OG HVORFOR?	11
DEL 2: ERFARINGER FRA AKUTTHENTINGER	21
DEL3: BARNETS BESTE I AKUTTSITUASJONER	29
DEL4: AVSLUTNING OG OPPSUMMERING	38
LITTERATUR	40

SKÅNSOM HENTING? ERFARINGER MED AKUTTVEDTAK I BARNEVERNET

Redd Barna, desember 2017

Av: Maren Christensen Bjune

Foto: Lisbeth Michelsen / Redd Barna

Grafisk design: Brød & tekst, www.brodogtekst.no

Trykk: GRØSET™

FORORD

«Det er alt for mye følelser til at det kan gå fint for seg»

Jente 16 år, akutthentet to ganger

FNs barnekonvensjon fastslår at alle barn har rett på beskyttelse, ivaretagelse og omsorg. Hovedformålet med barnekonvensjonen er å sikre barnets rett til livet, sikre at barnet behandles med respekt og å fastsette rettigheter som sikrer barnet best mulige oppvekstvilkår.

Noen ganger lever barn under så skadelige forhold at barnevernet må bruke sin plikt til å hente og akuttflytte barnet. Denne rapporten handler om hvordan barn, skole, barnevern og andre voksne rundt opplever selve henting, og hva som kan gjøres for at henting oppleves mer skånsomt. Utgangspunktet for dette prosjektet, var at Redd Barna ble kontaktet av flere fortvilte lærere som hadde opplevd at barn ble akutthentet av barnevernet i skoletiden. De fortalte at de hadde følt seg usikre på hvordan de skulle håndtere denne situasjonen, og at de hadde fått lite eller dårlig informasjon om hva som skulle skje, både før og etter henting.

Med dette prosjektet ønsker Redd Barna å belyse dagens praksis, fra ståstedet til barna selv, ansatte i barnevernet og skolen. Hensikten har vært å få mer kunnskap om hvordan henting av barn ved akutttvedtak kan foregå på en måte som ivaretar barnets beste. Rapporten viser at barn og unge som selv har erfaring med å bli akuttflyttet enten fra skolen eller i hjemmet har opplevd dette som skremmende og vondt. Selv om de kan være enige i at de måtte bli flyttet, har opplevelsen av selve henting blitt en ekstra belastning.

Denne rapporten gir verdifull kunnskap som kan bidra til en bedre praksis for hvordan henting etter akutttvedtak skal foregå. Dette innebærer økt kunnskap og bedre dialog mellom samarbeidspartnere, og bedre samarbeid mellom skole/barnehage og barnevernet. Barnets beste må alltid være et førende prinsipp i slike saker.

Redd Barna vil takke Maren Christensen Bjune som har skrevet rapporten. Vi vil også takke alle som har stilt opp på intervjuer. Redd Barna vil særlig takke barna og ungdommene som åpent og modig har delt sine erfaringer med oss. Dere bidrar til at vi får bedre kunnskap om hvordan dere har det og hva voksne kan gjøre for at barn og unge skal få en tryggere opplevelse når de må hentes akutt av barnevernet. Til slutt vil vi takke Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) som har finansiert rapporten.

God lesning!

Vennlig hilsen Redd Barna

«Nettopp det at det skjer brått og uventet gjør at det kan oppleves som svært dramatisk og utrygt for barnet selv»

SAMMENDRAG

Hvordan oppleves det for barn og ungdom å bli hentet og akuttflyttet av barnevernet? Hvordan oppleves det for de voksne som er tilstede? Hvordan kan det legges til rette for at en situasjon som kan være så vond og vanskelig for et barn, kan oppleves tryggere, og mindre stressende?

Med prosjektet "Skånsom henting av barn ved akuttvedtak av barn i barnevernet" har vi snakket med barn og voksne som har egne erfaringer fra akuttvedtak i barnevernet. I denne rapporten lar vi deres kunnskap og erfaringer danne grunnlaget for vurderinger av hva som utgjør god praksis for å sikre barns beste i akuttsituasjoner. Spesielt løfter vi eksempler og forslag på hvordan voksne som er tilstede der barn blir akutthentet kan bidra til at det ikke oppleves så utrygt og skremmende for barna det gjelder. Vi ser også på mulighetene for å forebygge akuttsituasjoner.

Hvis barns omsorgspersoner svikter eller ikke er i stand til å ta vare på barnet, har barneverntjenesten både myndighet og plikt til å gripe inn. Ved å ta i bruk akuttvedtak får barnevernet anledning til å hente barnet ut av hjemmet, også der foreldrene motsetter seg dette. Hensikten er altså at barnevernet skal kunne gripe inn brått og uventet i situasjoner som er så alvorlige for barn at de ikke kan vente på normal saksgang. Men nettopp det at det skjer brått og uventet gjør at det kan oppleves som svært dramatisk og utrygt for barnet selv, og sette seg som en traumatisk opplevelse hun eller han kan ha vanskeligheter med å forstå og å behandle i ettertid. Det er godt fundert kunnskap om skadevirkningene barn kan få av å bli hentet akutt, og mange år har det vært et uttalt politisk mål å begrense bruken av akuttvedtak, men uten betydelig resultat.

Alle akutthentinger er forskjellige og hvert akuttvedtak baserer seg på vidt forskjellige forhold. Felles for barn og unge vi har snakket med er likevel opplevelsen av at noe skjer brått og plutselig, og at de har hatt liten eller ingen tid til å forberede seg på det som skal skje. De forteller også at de ikke kan forstå hvorfor det plutselig hastet så fælt med å flytte dem.

For å forhindre at akutthenting av barn påfører dem ytterligere traumer må barneverntjenesten og andre involverte etater ha et bevisst og kunnskapsbasert forhold til hvor og hvordan akuttvedtak skal utføres. Med denne rapporten løfter vi kunnskapen til barn og unge, samt voksne i ulike roller som selv har vært tilstede i akuttsituasjoner, og undersøker hvordan god praksis kan bidra til å gjøre barnet tryggere, og bedre rustet til å forstå og håndtere det som skjer med dem ved akutthenting.

INNLEDNING

«Jeg fikk ikke sagt ha det til søsknene mine. Det er fortsatt vondt.»

Gutt 16 år

Noen barn i Norge lever under så alvorlig omsorgssvikt at de må flyttes bort fra hjemmet sitt så raskt som mulig. Noen barn opplever at foreldrene plutselig blir syke, går bort, eller av andre grunner ikke er i stand til å ta vare på dem lenger. Det er barneverntjenesten som har plikt og myndighet til å gripe inn der barnets omsorgspersoner har sviktet eller ikke er i stand til å ta vare på barnet, og sørge for at barn mottar den omsorgen de har rett og krav på. I slike situasjoner kan barnevernet ta i bruk akuttvedtak, som gir dem anledning til å hente barnet ut av hjemmet, mot foreldrenes vilje.

For noen barn er en slik flytting kun midlertidig, de blir flyttet tilbake igjen til familien sin når barnevernet anser at krisesituasjonen har roet seg og foreldrene viser vilje og innsats til å forbedre forholdene barnet bor i. For andre barn blir en slik akutthenting starten på et helt annet liv enn det de kjenner, og de kan forbli under barnevernets omsorg resten av barndommen, enten på institusjon eller hos en fosterfamilie. Ganske mange av dem kommer også til å oppleve å bli akutt plassert minst én gang til. Konsekvensene for barna kan være store og omveltende, enten de kommer tilbake til familien eller blir værende 'plassert.'

Hensikten med akuttvedtak er altså at barnevernet, brått og uten forvarsel kan gripe inn i situasjoner som er så alvorlige at de ikke kan vente på normal saksgang. Men nettopp det at det gjøres brått og uventet gjør akutthenting problematisk og potensielt skadelig for barnet som hentes. Uavhengig av grunnene til at barnet må flyttes kan en slik plutselig separasjon fra foreldrene oppleves som svært dramatisk for barnet og sette seg som en traumatisk opplevelse hun bærer med seg videre. Hvordan kan akutthenting gjøres mer skånsomt for de barna som opplever det? Kan akuttsituasjoner løses på måter som gjør at det ikke oppfattes så akutt for barnet det gjelder? Kunne slike situasjoner vært unngått? Hvilke tiltak i barnevernet og andre steder kan forebygges at omsorgssituasjonen blir så alvorlig at barnet måtte hentes ut akutt?

'AKUTT-AKUTT' ELLER 'NOK-ER-NOK'?

I noen tilfeller er det tydelig at barnet befinner seg i en akuttsituasjon som de må hentes ut fra så raskt som mulig, for eksempel ved ulykker eller at foreldre brått har blitt syke, tatt med av politiet, eller på en eller annen måte ikke er tilstede. Flere vi har snakket med i barneverntjenesten omtaler slike situasjoner som 'akutt-akutt'. Men i de færreste situasjoner barn blir hentet ved akuttvedtak er det så åpenbart at det haster så mye, verken for foreldre eller for barnet selv. Mange i barneverntjenesten skiller selv mellom situasjoner som er 'akutt-akutt' og situasjoner som utgjør et slags 'nok-er-nok'. I vår erfaring betegner 'nok-er-nok' situasjoner som i seg selv ikke er akutte, men som er alvorlige nok til å gi barneverntjenesten en anledning til å fatte et vedtak om omsorgsovertagelse de har ment var riktig lenge, men har manglet tiltak eller anledning til å utføre tidligere.¹

I denne rapporten kommer vi ikke til å gjøre noe poengtert skille mellom de ulike variantene av akuttvedtak. I samtale med barn og ungdom har vi først og fremst tatt for oss opplevelsen av at noe skjer med dem og rundt dem plutselig, uten at de har hatt anledning til å forberede seg på det som skal skje. Mange barn og unge snakker derimot om sine vedtak med presisjon slik de omtales i lovtekster, når de forteller om det som har skjedd dem.

«Jeg ble plassert på tvang, på 4-24. Nå er jeg på frivillig tvang. Hvis man ikke godtar dette blir det tvang (...). Man kan altså trekke samtykke. Men jeg er på frivilligparagrafen. På mitt andre vedtak. Det første gikk ut for to måneder siden, men jeg forlenget det fordi jeg trives så godt. Da jeg skrev under på 4-26 samtykket jeg til urinprøver, men det er jo fortsatt tvang.»

Jente 16 år, akutthentet to ganger

Men under arbeidet med denne rapporten har vi også merket oss at mange i fagfeltet bruker 'haste'-begrepet som erstatning for 'akutt', det vil si at akuttvedtak omtales som *hastevedtak*.² Å omtale akuttsituasjoner som *hastesitu-*

1) Se også Christiansen (2011) og Christiansen og Havnen (2003) som tar for seg variasjonen i hvordan barneverntjenesten tolker akuttsituasjoner.

2) Etter innspill fra barn og unge, ble det også foreslått å endre begrepet *hastevedtak* med akuttvedtak i forslag til endringer i barnevernloven (NOU 2016:16 *Ny barnevernslov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*).

asjoner kan være med på å tydeliggjøre at det i de fleste slike situasjoner dreier seg om en skjønsmessig vurdering, der det kan være snakk om en situasjon som det haster å få gjort noe med, men at det likevel ikke haster så mye at det må gjøres noe umiddelbart. Barn og ungdom som har opplevd å ha bli hentet ved akuttvedtak forteller selv at selv om de opplevde at det hastet å gjøre noe med omsorgssituasjonen deres, skulle de likevel ønske at det kunne ha ventet litt til, kanskje bare noen dager, til det forelå en god løsning på flyttingen. På den måten hadde de selv fått tid til å forstå mer av hva som skulle skje og hvorfor. Det har vært en gjennomgående anbefaling blant både barn og voksne at man i undersøkelsesfasen stiller seg spørsmål som 'hvor mye haster det – egentlig?', 'hvem haster det mest for? Og 'kan det vente et par dager?'

«Begge akutt plasseringene mine har jo gått veldig fort, det er bare sånn få beskjed om å pakke, kaste det i bilen og kjøre av gårde. Jeg skjønner ikke hvorfor det må gå så fort. Det har jo gått greit med meg, jeg har jo overlevd helt fint liksom. Det har ikke vært vondt, jeg har vært stor nok. Men yngre barn trenger en smoothere overgang. Ikke bare sånn, først er de hjemme hos seg selv og så plutselig skal man bo et helt annet sted. Det er en veldig forvirrende prosess, så det er utrolig viktig at de føler seg trygge.»

Jente 16 år, akutthentet to ganger

Buudir har utarbeidet en faglig veileder for akuttarbeid tilgjengelig for alle ansatte i barneverntjenesten og andre 'tilgrensende tjenester.' Veilederen har som målsetting å heve akuttkompetansen, sikre godt og forutsigbart samarbeid, og ivareta barnet og den unge på en best mulig måte (Buudir 2015:5). Ved å løfte barns egne erfaringer og tanker fra den dagen og det øyeblikket de fikk beskjed om at de skulle flyttes bort fra hjemmet sitt, enten de var på skolen eller på rommet sitt, håper vi at denne rapporten kan være med på å komplimentere denne og andre veiledere og beredskapsplaner, slik at barns erfaringer og anbefalinger er med å danne grunnlaget for forståelsen og håndtering av krisesituasjoner. Ikke minst vil vi peke på viktigheten av å kunne forebygge at akutte kriser oppstår. Det kommer også frem hvor viktig det er at de stedene der barna er når de opplever dette, som skoler og barnehager, har gode rutiner og trygge voksne som vet hva de skal gjøre, og slik kan være med på å gjøre denne opplevelsen som mindre traumatisk og mer skånsomt for de barna det gjelder.

Fremgangsmåte

Hovedmålsettingen med denne rapporten har vært å kartlegge og løfte frem barn og unges kunnskap og erfaringer fra å ha blitt hentet ved akuttvedtak i barnevernet. Barn og unge har således vært våre hovedinformanter og deres synspunkter har vært førende for hvilke temaer vi her skal

løfte frem, og hvordan vi presenterer materialet. Barnevernets anvendelse av akuttparagrafene er et omdiskutert tema, mye fordi de det angår opplever en omfattende inngripen i livet sitt som de i mange tilfeller ikke er enige i. Vi vil presisere at vi i arbeidet med denne rapporten ikke har gått nærmere inn på årsakene til hvorfor barna har blitt akutthentet, ei heller har vi samlet inn erfaringer og synspunkter fra barnas foreldre eller fra ansatte i barnevernet som behandler saken deres. Når vi har snakket med voksne, har det primært vært for å høre deres erfaringer fra å ha vært tilstede under en akutthenting. Vi har i tillegg fått innspill fra forskere på feltet, for å kontekstualisere problemstillinger barna og ungdommene har løftet i samtale med oss. Denne rapporten baserer seg således på erfaringer som, uten å utgjøre et representativt utvalg, likefullt representerer et *verdifullt utvalg* erfaringer fra kloke og modige barn og unge som har fortalt sine historier.

Vi har hatt møter og samtaler med til sammen tretten barn og unge, som vi har blitt kjent med på ulike måter. Noen har vi kommet i kontakt med via deres tidligere kontaktpersoner i barnevernet, andre har vi kommet i kontakt med via læreren deres eller psykologen. Et par av ungdommene har bodd på institusjon eller bofellesskap i perioden vi har snakket sammen, og vi har kommet i kontakt med dem gjennom ansatte der.

Barna og ungdommene vi har snakket med representerer dermed ikke alle typer erfaringer fra akutthentinger. Når vi har belaget oss på å snakke med barn og ungdom som selv har valgt å ta kontakt med oss, etter å ha hørt om prosjektet, kan det gi en 'skjevhet' i erfaringene vi har samlet inn, for eksempel kan være tilfellet at det er de med vonde erfaringer som føler sterkest behov for å dele disse. For oss er alle barns erfaringer like betydningsfulle, og vår intensjon er å la barnas erfaringer illustrere hvordan dagens praksis med akutthentinger har opplevdes akkurat dem.

Vår måte å rekruttere barn og unge på til dette prosjektet har også gitt oss en annen skjevhet i materialet; det er kun én av ungdommene vi har snakket med som har foreldre med minoritetsbakgrunn.³ Han er selv født i Norge, og er norskspråklig. Som vi skal se senere i rapporten reflekterer han rundt hvorvidt hans hudfarge og kameratgjeng har bidratt til at han har blitt 'plaget så mye' av politiet. Utover det har barna og ungdommene ikke tatt opp problemstillinger relatert til det å ha annen kulturell bakgrunn og tilhørighet enn majoritetsbefolkningen, derfor er disse lite synlige i denne rapporten. Redd Barna har tidligere undersøkt forholdet mellom minoritetsfamilier og barnevernet og hjelpeapparatet forøvrig (se for eksempel Berggrav 2013), og mener dette er en svært viktige temaer som fortjener mye oppmerksomhet. Det er generell lav tillit til barnevernet

3) Barna og ungdommene vi har snakket med, har altså fått videreformidlet informasjon om prosjekt fra voksne rundt seg, hvilket preger utvalget av informanter. Prosjektet tidsramme har dessverre lagt begrensninger for vår mulighet til å gjøre en mer aktiv rekruttering av barn og unge med minoritetsbakgrunn og erfaringer fra akutthentinger.

blant minoritetsfamilier, og mye kan knyttes til vanskelige erfaringer med akuttsituasjoner (se for eksempel Haugen, Paulsen og Caspersen 2017).⁴ Barnevernet har også blitt kritisert fra både innvandremiljøer og i forskning for at det i for liten grad tas hensyn til barnets bakgrunn ved plassering (Berg et al. 2017. Se også Hofman 2010, Paulsen, Thorshaug og Berg 2014). Vi ser et stort behov for å høre mer fra barn og ungdommer med minoritetsbakgrunn som har opplevd akuttsituasjoner, for å lære om hvordan deres meninger og behov kan bli bedre hensyntatt i barnevernets arbeid i krisesituasjoner. Ikke minst er det vesentlig å innhente deres kunnskap for å *unngå* at forholdene i familier blir så utrygge for barn at barnevernet anser at de kun kan løses ved akutt plassering.

Vi har lagt til rette for at barna og ungdommene har deltatt i prosjektet på måter som har opplevdes som trygge og meningsfulle for dem, og de har selv lagt premissene for hva de har ønsket å fortelle og på hvilken måte. De fleste har valgt å ha en åpen samtale om hvordan de har opplevd det å bli hentet akutt, og har reflektert rundt anbefalinger til endringer i praksis underveis. Vi har forsikret barna og ungdommene som har deltatt at de vil være helt anonyme, og vi har derfor gjort justeringer i teksten for å verne om anonymiteten deres.

Voksnes reaksjoner og handlinger kan ha stor innvirkning på hvordan barn opplever en slik situasjon, derfor har det også vært viktig for oss å samle erfaringer fra voksne som har vært tilstede når barn hentes akutt, med ulike relasjoner til barnet. Barna vi har snakket med til denne rapporten har vært i skolealder da de ble hentet, noen har befundet seg på skolen eller SFO, andre har vært hjemme hos seg selv, eller ute 'på gata', vi har derfor snakket med lærere, sosiallærere, og SFO-ansatte. Alle barna vi har snakket med har vært over 12 år, og ingen av dem var i barnehagen da de ble hentet. Vi har derfor ikke snakket med barnehagepersonell. Dette er likevel en viktig målgruppe, og vi ser at deres erfaringer ville beriket denne rapporten. Som vi kommer tilbake til vurderer vi at noen av anbefalingene til lærere og andre ansatte på skoler også kan gjelde barnehager.

Det har vært veldig viktig for oss å høre erfaringene og anbefalingene fra barnevernsansatte og vi har hatt gode samtaler med ansatte ved forskjellig type kontorer og institusjoner i byer og tettsteder av forskjellig størrelse, inkludert en barnevernvakt. Vi har også snakket med Landsforeningen for Barnevernsbarn og ungdommer som representerer Forandringsfabrikken. I løpet av prosjektperioden har vi snakket med noen foreldre, men vi har valgt å ikke inkludere deres perspektiver direkte i denne rapporten.⁵

Prosjektet og utarbeidingen av denne rapporten har foregått i tidsperioden mars – november 2017.

Rapportens inndeling

Denne rapporten er delt inn i tre hoveddeler: Først presenterer vi informasjon om og refleksjoner rundt akuttvedtak og hvordan dette gjennomføres i dag. I del 2 går vi nærmere inn på barna og ungdommenes egne erfaringer fra akutthentinger, komplimentert av perspektiver fra voksne som har vært tilstede. Spesielt ser vi på erfaringer med politibistand, retten til å bli hørt, og hvordan det oppleves å bli hentet på skolen. Vi ser også nærmere på hvordan slike krisesituasjoner kan påvirke barns utvikling. I del 3 gjør vi en gjennomgang av erfaringer og anbefalinger som kan være med på å sikre barns beste i akuttsituasjoner. Vi reflekterer særlig rundt hvordan selv tilfeller og situasjoner som fremstår som akutte, kan løses og gjennomføres på måter som ikke oppleves så plutselige og kaotiske. På denne måten kan opplevelsen bli mindre traumatisk for barna det gjelder – barn som i mange tilfeller allerede befinner seg i situasjoner preget av grov omsorgssvikt. Vi løfter også frem erfaringer med å aktivt legge til rette for å *forebygge* at situasjoner og omsorgsforhold må løses ved akuttvedtak. Avslutningsvis presenterer vi en sammenstilling av vurderingene gjort i rapporten om mulighetene for å sikre barns beste i akuttsituasjoner.

«Begge akuttplasseringene mine har jo gått veldig fort, det er bare sånn få beskjed om å pakke, kaste det i bilen og kjøre av gårde. Jeg skjønner ikke hvorfor det må gå så fort.»

Jente 16 år, akutthentet to ganger

4) Se også Tidsskriftet Norges Barnevern temanummer om barnevernet i et minoritetsperspektiv (2/2015). Vi kan også vise til at Bufdir nylig har utarbeidet en egen handlingsplan for å styrke tillitten mellom etniske minoritetsmiljøer og barnevern (Bufdir 2017).

5) For nylig studie av foreldres erfaringer fra akutthentinger, se Storhaug og Kojan (2017) "Emergency out-of-home placements in Norway: Parents' experiences" og Slettebø (2008) *Foreldrenes medbestemmelse i barnevernet*.

DEL I

AKUTTHENTINGER – HVA ER DET, HVOR SKJER DET, OG HVORFOR?

BRUKEN AV AKUTTVEDTAK

Når barn lever under forhold som er preget av alvorlig omsorgssvikt, eller står i fare for å bli utsatt for alvorlige skader ved å fortsette å bo hjemme, kan barneverntjenesten gripe inn og flytte barnet ut av hjemmet så fort som mulig. Gjennomføring av en slik henting kan i hovedsak bli skje på to måter; planlagt eller akutt. I denne rapporten ser vi nærmere på hvordan akuttventinger kan foregå og hvor de finner sted, men først og fremst skal vi høre fra barna og ungdommene som har opplevd dette selv.

Målet med å intervensere med et akutt tiltak er å imøtekomme barns akutte behov for omsorg og trygghet i en krisesituasjon. Akuttarbeidets målsetting skal være å gi beskyttelse, stressreduksjon, forutsigbarhet og situasjonsavklaring innenfor en anbefalt tidsramme på inntil seks uker. Barn bør ikke være i en akuttinstitusjon over en lengre periode med den uro og uforutsigbarhet et slikt tiltak representerer. De bør senest etter seks uker enten flytte hjem eller få et tilbud om et opphold i et annet tiltak.

Bufdirs akuttveileder (2015:10)

I løpet av 2015 gjennomførte barneverntjenesten 1813 akutte tvangsvedtak om plassering av barn og ungdom utenfor hjemmet.⁶ Denne betegnelsen dekker to typer vedtak: Akutte plasseringsvedtak, som er hjemlet i barnevernloven § 4-6 annet ledd, og akutte atferdsvedtak, hjemlet i barnevernloven § 4-24.⁷ Plasseringsvedtak skal fattes dersom barn er i fare for å bli vesentlig skadelidende på grunn av forhold ved foreldrene og/ eller i hjemmet. Atferdsvedtakene dekker tilfeller der barn skal flyttes ut av hjemmet på grunn av barnet med sin atferd utsetter seg selv og sin egen helse

og utvikling i alvorlig fare, og at det uten flytting hadde blitt vesentlig skadelidende (Oppedal 2008). For begge vedtakene skal det altså ligge til grunn at det foreligger en situasjon som haster så mye at man ikke kan vente på ordinær saksbehandling.

§ 4-6 Midlertidige vedtak i akuttsituasjoner

Dersom et barn er uten omsorg fordi foreldrene er syke eller barnet er uten omsorg av andre grunner, skal barneverntjenesten sette i verk de hjelpetiltak som umiddelbart er nødvendige. Slike tiltak kan ikke opprettholdes mot foreldrenes vilje.

Er det fare for at et barn blir vesentlig skadelidende ved å forbli i hjemmet, kan barnevernadministrasjonens leder eller påtalemyndigheten uten samtykke fra foreldrene umiddelbart treffe midlertidig vedtak om å plassere barnet utenfor hjemmet (...)

§ 4-24 Plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke

Et barn som har vist alvorlige atferdsvansker

- ved alvorlig eller gjentatt kriminalitet,
- ved vedvarende misbruk av rusmidler eller
- på annen måte kan uten eget samtykke eller samtykke fra den som har foreldreansvaret for barnet, plasseres i en institusjon for observasjon, undersøkelse og korttidsbehandling i opptil fire uker, eller i den kortere tid som er fastsatt i vedtaket. Ved nytt vedtak kan plasseringstiden forlenges med opptil fire nye uker.

6) Tallene er hentet fra siste tilgjengelige statistikk over barn som er akutt plassert av barneverntjenesten, publisert på Bufdir sine nettsider: https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevernet/Barn_og_unge_plassert_utenfor_hjemmet/Akuttplasseringer/ (sist åpnet 28.10.17)

7) I tillegg kan barnevernet fatte vedtak om akutt plassering ved fare for utnyttelse i menneskehandel (§4-29). For denne rapporten har vi ikke snakket med barn som har blitt hentet ved denne paragrafen.

Akuttvedtak om opphold utenfor hjemmet ved fare for vesentlig skade er den klart mest brukte typen hastevetak: i 2015 ble totalt 1555 barn plassert etter barnevernloven § 4-6 andre ledd, og dette utgjør 86 prosent av alle akuttvedtak. 258 ungdommer ble akutt plasserte/ hasteflyttet på grunn av alvorlige atferdsproblemer. Det er verdt å merke seg at det i løpet av de siste ti årene har vært en markant økning i disse tallene; fra 2008 til 2013 var det en økning på 45 prosent i bruken av akuttvedtak (Bufdirs barnevernsstatistikk 2017). Disse tallene har holdt seg mer eller mindre stabile siden 2014, men mange mener at dette fortsatt er et urovekkende høyt tall (se diskusjon under).

Fra Bufdirs barnevernsstatistikk ser vi at det er relativt stor geografisk variasjon i antall akutte plasseringsvedtak som fattes av de ulike barneverntjenestene hvert år: I fylkene Nord-Trøndelag og Rogaland var det i 2015 akutt plassert i underkant av 1 barn pr. 1000, mens for Finnmark er tallene 2,8 barn pr. 1000.⁸ Tallene for atferdsvedtak er såpass små at det ikke gir betydelige utslag på fylkesoversikter, men tall fra 2015 viser variasjon fra 0 atferdsvedtak i Sogn og Fjordane, til 1,7 barn per 1000 i Telemark fylke. Innad i hvert fylke er det også naturlig nok store forskjeller fra kommune til kommune, og fra by til by. Noen barneverntjenester har mye erfaring med håndtering av akuttvedtak, mens andre aldri tidligere har håndtert en akuttsituasjon og alt det medfører av samarbeid og avgjørelser, før det plutselig skjer. I noen tilfeller vil en akuttsituasjon komme brått og uventet og barnevernsansatte må tre inn i situasjoner de ikke har noen oversikt over eller kjennskap til fra før. Andre ganger kan det gjelde en familie de kjenner godt og har hatt mistanke om at forholdene kom til å tilspisse seg og ende i en akuttsituasjon. I noen tilfeller blir barn flyttet fra den samme familien flere ganger.

Det er vårt inntrykk at barnevernsansatte, barnevernvakten og politiet i mange tilfeller har god nytte av å ha gått igjennom slike prosesser flere ganger. Spesielt ser vi at ansatte i store byer og bydeler med mye såkalt 'mengdetrening' uttrykker en trygghet når det kommer til beslutninger og utførelser av en hasteflytting. Denne tryggheten kan være fordelaktig for hvordan dette oppleves for barna og ungdommene. Samtidig vil det alltid være viktig å kontinuerlig vurdere om saker håndteres på individuelt grunnlag. Hvert barn fortjener sin egen individuelle behandling og en løsning basert på vurdering om hennes eller hans beste i den aktuelle situasjonen.

«Vi har mengdetrening, det er veldig viktig. Siden det er akuttsituasjoner vi stort sett driver med, har vi ofte fagdager med dette som tema og vi snakker mye om dette oss i mellom. Vi diskuterer terskelen for flytting hele tiden, basert på praksis og diskusjoner i fagfeltet.»

Ansatt Barnevernvakt, Østlandet

Det er flest små barn i alderen 0-5 som blir akutt plassert, og de siste årene har det vært en økning av akuttvedtak som omhandler barn i alderen 3-5 år. Omlag 70 prosent av plasseringsvedtakene omhandler ett barn, de resterende gjelder søskenflokker på to eller flere.⁹ Mens gutter så vidt er overrepresentert i atferdsvedtakene (56 prosent i 2015), er det like mange jenter som gutter som flyttes ved plasseringsvedtak. I 2015 hadde 54 prosent av barna som ble hentet ved akutt plasseringsvedtak og 69 % av ungdommene med et akutt atferdsvedtak norsk bakgrunn (mor født i Norge) (Bufdirs barnevernsstatistikk 2017). Som vi gjør rede for i innledningen, går denne rapporten ikke grundigere inn i forhold knyttet til barnas bakgrunn og språk, fordi dette ikke har vært relevant for barna vi har snakket med når de har fortalt om akuttsituasjonen. Men vi vil igjen vise til utgivelser som fokuserer på barn i minoritetsfamilier og deres møter med barnevernet, se spesielt "Barnevernets arbeid med vold i minoritetsfamilier (Haugen, Paulsen, Caspersen 2017) og "Møter mellom innvandrere og barnevernet" (Paulsen, Thorshaug og Berg 2014).¹⁰

HVORDAN OG HVOR SKJER AKUTTHENTINGER?

Hvert barn har sin individuelle erfaring fra å ha blitt akutt hentet. Vurderinger og avgjørelser om å fatte akuttvedtak tas av saksbehandlere i vidt forskjellige kontekster, og selv om barnevernet følger rutiner og veiledere for akutt henting, er det også nødvendig å utøve faglig skjønn i slike situasjoner.

Erfaringene og historiene vi referer til i denne rapporten gir innblikk i bredden av type saker, fra saker som kan oppfattes som 'vanlige' og 'normale', til saker der hendelsesforløpet og avgjørelser tatt kan oppfattes som 'unormale', og representere såkalte ekstremcaser. Vi mener det er akkurat like viktig å videreformidle stemmene og erfaringene til barna og ungdommene i alle typer akuttsaker.

8) Se oversikt over fylkesvis variasjon i Bufdirs barnevernsstatistikk: https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevernet/Barn_og_unge_plassert_utenfor_hjemmet/Akuttplasseringer/Plasseringsvedtak/ Bufdir henter sine tall fra sakssystemet til fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker

9) 20 prosent av vedtakene involverte 2 søsken, seks prosent involverte 3 søsken, to prosent involverte 4 søsken og én prosent involverte 5 eller flere søsken (Bufdir 2017).

10) Se også "Hensyn til kultur – til barnets beste" (Hofman 2010), og "Tåler noen barn mer juling?" (Berggrav 2013). Som nevnt over, har Bufdir utarbeidet en egen handlingsplan for å styrke tilliten mellom etniske minoritetsmiljøer og barnevern (Bufdir 2017)

«Hun ble veldig glad og letta da hun hørte at hun likevel ikke skulle hjem den dagen»

«For ikke så lenge siden mottok vi en bekymringsmelding fra en barneskole. En jente [7 år] hadde fortalt læreren sin om at hun blir slått hjemme, og læreren tok dette med en gang til skolens ledelse, som så kontaktet oss. En kollega og jeg tar for oss meldingen og finner at vi ikke har kjennskap til jentas familie fra før av. Vi skaffet oss en rask oversikt over hvilke ressurser vi har tilgjengelig - hvor mange ledige ansatte og om vi vet om det er ledige plasser i beredskaps-hjem – og så drar vi til skolen den samme formiddagen for å ta en samtale med jenta.

I slike tilfeller hadde det vært ønskelig å få snakket med jentas søsken også, men det lot seg ikke gjøre her. Når vi kommer til skolen er jenta ute av klasserommet og sitter og venter sammen med helsesøster. Helsesøster er tilstede under samtalen vår med jenta og dette er jentas eget ønske. Jeg synes dette fungerte godt, men det er ikke alltid det gjør det. For eksempel har jeg opplevd at lærere i samtale med oss – og barnet – undergraver det barnet forteller ved å synlig uttrykke at de mener barnet overdriver eller lyver.

Etterpå dro vi tilbake til kontoret og kalte inn jentas mor. Vi hadde gitt skolen instruksjoner om å ivareta jenta på skolen. Da vi snakket med moren benektet hun all bruk av vold og hun stilte seg helt uforstående til anklagen.

Etter denne samtalen drøftet vi saken og fant ut at vi hadde to muligheter – enten videre undersøkelse, eller gi beskjed til barnevernvakten om å dra på tilsyn til familien senere denne samme ettermiddagen.

Vi bestemte oss for å fortsette undersøkelsen og dro tilbake til skolen for å snakke med jenta en gang til. I sånne samtaler er vi nøye på å følge metoder for barnesamtaler slik at barnet kan snakke fritt og vi unngår å legge ord i munnen på henne. Vi fortalte jenta at vi så for oss at hun skulle hjem igjen etter skolen. Men da vi så reaksjonen hennes på dette tok vi straks en avgjørelse om at hun ikke skulle det likevel. Det var helt tydelig at hun ble veldig redd for hvordan moren skulle reagere.

Siden vi hadde sjekket på forhånd at vi hadde et beredskaps-hjem tilgjengelig og klart, kunne vi si det til jenta med en gang. Og hun ble veldig glad og letta da hun fikk høre at hun likevel ikke skulle hjem den dagen.

Først ble hun med oss tilbake på kontoret, der hun ventet mens vi skrev vedtaket. Så kjørte vi henne til beredskaps-hjemmet.

Vi ringte også til moren hennes og fortalte om avgjørelsen vi hadde tatt. Vi visste jo at det var andre barn i hjemmet, men vi vurderte at søsknene ikke var i fare på samme måte som jenta hadde vært om vi hadde sendt henne hjem igjen.

Dagen etter undersøkte vi videre i familien og i slutten av uka ble alle plassert på et familiesenter der det skulle gjøres utredninger og videre undersøkelser. Etter en sånn hendelse jobber vi alltid tett med familiene.

Mitt inntrykk er at jenta hadde en positiv erfaring med den plasseringen. For henne var beredskaps-hjemmet som et slags drømmehjem, huset var stort, det var hage og mange leker, og de som bodde der var snille. Hun begynte med en gang å kalle dem for mamma og pappa.

Men i etterkant har vi opplevd det sånn at jenta har forsøkt å generere en akutt plassering til, hun sier at hun vil tilbake til det stedet.»

Ansatt barneverntjenesten, bydel Oslo

«Jeg hadde vært borte i to døgn. Kom hjem sent på natta eller tidlig på morgenen, veldig rusa. La meg et par timer, så ble jeg vekket og da jeg kom ned var det politi og barnevern i stua. To fra politiet, en var på opplæring tror jeg, og to fra barnevernet. Jeg husker ikke så mye, jeg var helt i zombie-modus. Var fortsatt rusa. Jeg husker at jeg fikk beskjed om å pakke. Det kjipe var at de hadde parkert en politibil utenfor huset vårt. En sånn stor kassebil. Jeg måtte sitte bak i den store kassebilen, sammen med han som var på opplæring. Han var nok litt nervøs. Jeg var jo rusa, var jo ikke helt meg selv. Du vet, unge folk som har jobber med mye makt, de vet de blir sett på som fæle. Da blir de ofte ukomfortable. Først ble jeg kjørt på legevakten. For å ta prøver. Og så ble jeg kjørt til akuttinstitusjon. Jeg forstod ikke så mye av det. Var fortsatt litt zombie. Orket ikke reagere.»

Jente 16 år, akutthentet to ganger

Hvor er barna og ungdommene når de hentes?

Når barnevernet skal akuttflytte et barn eller en ungdom, er det som oftest ønskelig at dette skjer så raskt som mulig etter at vedtaket er fattet. Det vil si at barnevernet oppsøker barnet der hun eller han er. Men hvor barnet skal bli hentet skal også avhenge av barnevernets vurderinger om hva som er mest skånsomt for barnet selv, først og fremst med tanke på barnets sikkerhet.

Hjemme

Hvis barnevernet fatter et vedtak om flytting og vurderer at dette skal gjøres mens barnet er hjemme hos seg selv, er det vanlig at to ansatte i barnevernet drar dit, med eller uten følge av politi. Men i vår erfaring er det relativt vanlig å vurdere at barnet ikke bør være sammen med foreldrene når hun eller han skal bli hentet. Dette blir ofte begrunnet med at barnet bør skånes for foreldrenes reaksjoner. I noen tilfeller kan barnevernet anse at det kan være fare for at én eller begge foreldre aktivt vil motsette seg tiltaket hvis de fatter mistanke, ved for eksempel å ta med seg barnet til et ukjent sted. Barnevernet, noen ganger i samarbeid med politiet, kan også vurdere at det er sannsynlig at ved henting i hjemmet kan situasjonen eskalere, bli kaotisk og til og med voldelig, hvilket vil bidra til å gjøre det til en svært dramatisk opplevelse for barnet.

«Vi forsøker å unngå å hente barn hjemme. Så langt det lar seg gjøre. Det er fordi at det kan jo bli litt dramatisk når man henter hjemme. Fordi det er veldig mange sånne parametere, som man ikke har kontroll over. Man vet jo ikke hvordan foreldrene reagerer ofte, fordi det er akutt, og man kjenner kanskje ikke foreldrene fra før av. Fordi man kommer overraskende på. Man vet ikke hvem som er hjemme, og hvis foreldrene for eksempel blir sinte eller utagerer, så vet man ikke hva som kan finnes i hjemme der og hvor sinte de kan bli. Og så må man da ofte ha med politi, kanskje ha fire politimenn, og så er det da kanskje en som har en dom fra før, en av foreldrene, så da kommer det kanskje fire politimenn med skjold, og det kan bli ganske dramatisk da.»

Ansatt barneverntjenesten, bydel Oslo

Når barn likevel blir hentet hjemme, er dette ofte fordi situasjonen har vært så dramatisk at barnevernet og politiet har ansett at de må gripe inn med én gang, for eksempel ved meldinger om alvorlig rusmisbruk eller grov vold. I slike situasjoner kan det være vanlig at det er politiet som først ankommer stedet, og tilkaller barnevernet eller barnevernvakten når de får informasjon om at det er barn tilstede.

«Vi vet at det er verre for et barn å flytte i mørket enn i dagslys. Derfor prøver vi å unngå dette. Men – hvis politiet er inne og arresterer, da må vi inn og vekke barna som sover. Men vi prøver alltid å diskutere med politiet, for eksempel "kan det vente i 8 timer?" Det er mye mindre skadelig å bli hentet på skolen enn å bli vekket av uniformert politi.»

Ansatt barneverntjenesten, storby

Skole og SFO

For barn som blir hentet mens det er i barnehagen, på skolen eller på skolefritidsordningen/ aktivitetsskolen vil deres opplevelse av det å bli akutthentet være sterkt preget av hvordan denne situasjonen håndteres av de ansatte på skolen eller i barnehagen. En henvendelse til skolen om at en elev skal akutthentes kommer noen ganger helt overraskende på de ansatte, men det kan også være et svar på bekymringer skolen selv har meldt til barnevernet.

«Da jeg meldte til barnevernet, hadde det vært en elev vi hadde fulgt med på en stund, som fikk det dårligere og dårligere. Måten vi oppfattet dette på, var at hun ble mer og mer innesluttet. Det som fikk "bjellene til å ringe" var at hennes og morens forklaringer av forseintkomninger, gjenglemt materiell, sykdom og sånn ikke samsvarte. Da eleven kom på skolen samme dagen som vi meldte, var hun helt gråblek i ansiktet fordi hun kom for seint på skolen. Da vi fikk en skråne av en forklaring fra moren tok vi tak i situasjonen og meldte. Vi ringte først til barnevernet for å forklare saken, før vi deretter skrev bekymringen. I løpet av kort tid, ca. 2 timer, kom de ut på skolen til oss for å snakke med eleven. Jeg deltok på samtalen hun hadde med barnevernet, da jenta selv ønsket dette. Damen fra barnevernet stilte en del spørsmål til henne, hvor hun svarte ganske ærlig. Etter kort tid hadde vi en samtale uten jenta, hvor det ble fort klart at hun ikke skulle hjem til moren sin denne dagen. Jenta skulle på overnattingsbesøk til en medelev denne dagen, og derfor ringte barnevernet dette hjemmet for å forklare situasjonen, og for å spørre de om hun kunne være der noen dager, til de fant et beredskaps-hjem. Jeg ble hele tiden godt informert, og jeg kunne stille spørsmål som ble veldig godt besvart. På tross av en situasjon som er vond, ble jeg som lærer veldig rolig og trygg på at det vi hadde gjort var absolutt riktig.»

Lærer barneskole, mellomstor by

Flytting fra barneverninstitusjon og fra fosterhjem

Et par av ungdommene vi har snakket med har blitt akutthentet mens de har bodd på barnevernsinstitusjon. For noen har dette representert et brudd og en overgang like brå som da de ble hentet fra foreldrene første gang. Andre forteller at de nærmest har gått og ventet på at det skal

skje, og dette er noe de både håpet på og er vant til, fordi de allerede har flyttet opptil flere ganger.

«Jeg hadde rømt flere ganger. Og da rusa jeg meg. Jeg kom tilbake av meg selv. Dagen etter denne siste gangen fikk jeg kjempemasse abstinenser. De måtte ringe legevakten og så fikk de beskjed om å gi meg valium. Jeg ble kjempeoveraska. Men da fikk jeg sove sånn ordentlig. Neste dag vekket de meg og sa at nå kom barnevernet til å hente meg om en time. "Du skal på akutt" sa de. Og jeg syntes det var så kjipt, jeg ville jo bare sove. Orket ikke det stresset. Så fikk jeg to søppelsekker for å pakke ned rommet mitt. Det var ikke saksbehandleren min som kom, hun var sykemeldt, så det kom en vikar. Og en til, men jeg har møtt begge to før og de var hyggelige altså. Men så fikk vi ikke plass til alle tingene i bilen! Det var så teit! Men kunne få de senere. Også kjørte vi i full fart til lege, de skulle stenge og det var visst kø overalt. Så var det urinprøve og helsesjekk, og så kjørte vi til akuttinstitusjonen. Det var en utrolig lang kjøretur! Eller, det var bare en time tror jeg, men det føltes utrolig lenge. Og jeg satt og visste at 'dette blir en veldig lang dag'.»

Jente 16 år

Mange barn som har blitt plassert under barnevernets omsorg opplever også å bli flyttet fra fosterfamilien sin. Norsk Fosterhjemsforening forteller at de har fått et økende antall henvendelser fra fosterforeldre som har opplevd 'utilsikket flytting' av barnet som har bodd hos dem. I slike tilfeller er det barneverntjenesten og ikke fosterforeldrene som tar en avgjørelse om at barnet skal flyttes.

Ute

En av ungdommene vi har snakket med har ved flere anledninger blitt hentet mens han var ute og 'hang med kompiser.' Ansatte i barnevernvakten forteller at de ofte bistår familie eller barnevernsinstitusjoner med å lete etter barn eller ungdommer som har stukket av, eller på en eller annen måte unngår voksenkontakt og/ eller er innblandet i forhold knyttet til kriminalitet, rus, eller prostitusjon. Dersom det skal fattes akuttvedtak etter barnevernloven § 4-24 i slike tilfeller må det være klart at ungdommene med dette utsetter seg selv for fare. Politi på patrulje kan også bringe ungdommer med seg til barnevernvakten.

«Første gang var da jeg var 13 år. Jeg var ute med noen kompiser, da kom de [politiet] med patrulje, spurte hvem vi var og sånn. Jeg prøvde å lyve. Jeg skjønnte jo hva de skulle, det var ikke første gang jeg var i kontakt med politiet. Så jeg måtte bli med i bilen da, til politistasjonen. Satt alene og ventet. Det varte i 6-7 timer. Saksbehandleren kom, hadde truffet henne én gang før. Så sa de at jeg skulle sende til en by i Nord Norge.»

Gutt 17 år (fra Østlandet), om da han ble akuttthentet første gang som 13 åring.

POLITIETS TILSTEDEVÆRELSE

I mange tilfeller når barn og ungdom blir akuttthentet, er politiet tilstede sammen med barneverntjenesten. Dette er primært for å ivareta tryggheten og sikkerheten til alle tilstede; barnet selv, barnets søsken og foreldre, og de ansatte i barneverntjenesten. Når politiet er tilstede er det ofte fordi det er politiet som har mottatt meldingen om familievold eller annen form for bråk og uro. I slike tilfeller er det politiet som har ansvaret for – og kontroll over – forløpet på stedet og etterforskningen videre. Dette betyr at det er politiet som kartlegger situasjonen og som først skal snakke med barn og voksne tilstede, og på bakgrunn av dette tar en avgjørelse om barnevernet skal tilkalles (Vorland og Skjørten 2017: 40). Avhengig av hva slags informasjon de har, kan politiet også ta kontakt med barnevernet før de har ankommet stedet, hvis de ser det som sannsynlig at de vil komme til en situasjon der et barn må bli flyttet med det samme.

Samarbeidet mellom barnevern og politi i krisesituasjoner er nylig blitt evaluert av NKVTS (Vorland og Skjørten 2017) og et av hovedfunnene er at det i hovedsak er relativt klar ansvarsfordeling mellom politiet og barneverntjenesten i slike situasjoner, og etatene generelt viser forståelse for hverandres oppdrag. Vorland og Skjørten viser også hvordan det er blitt vanligere at politiet ønsker å snakke mye med barnet med en gang i slike i akuttsituasjoner av hensyn til etterforskningen av mulige straffbare forhold. Slike tilfeller der barn skal akuttthentes fra situasjoner som også er åsted for politietterforskning kan medføre såkalte interessekonflikter mellom barnefaglige hensyn og etterforskningshensyn. For barnet kan det være en ekstrabelastning å skulle gjennomgå straksavhør med politiet på stedet, midt i det kaoset som har oppstått etter at politiet og barnevernet ankom. Samtidig kan det være vesentlig for en videre straffesak at barns stemme har blitt hørt og tillagt vekt på en måte som styrker etterforskningen. Politiet selv anser at de ikke lenger lener seg på barnevernvaktene som de eneste "ekspertene på barn", men vil selv innhente det de anser som nødvendig informasjon fra ulike familiemedlemmer (Vorland og Skjørten 2017: 62). Mange av de intervjuede fra barneverntjenesten har opplevd at politiet opptrer på en god måte overfor barna de skal avhøre, men andre igjen synes det likevel er problematisk at de som barnefaglige kompetente opplever å stå i kø for å få snakket med barna (Vorland og Skjørten 2017: 62-70).¹¹

I arbeidet med denne rapporten har det også kommet frem utfordringer knyttet til det å balansere barns rettsikkerhet med umiddelbare hensyn til barnet beste i akuttsituasjonen. Jurist og professor emeritus ved Høgskolen i Oslo og Akershus Mons Oppedal er blant de tydeligste forsvarene av at barnevernet skal beholde sin posisjon vis a vis barnet i familievoldssaker. Han minner om at viktigheten av at

11) Vorland og Skjørten siterer en ansatt i en barnevernvakt som formulerer seg slik: "Hvis krimvakta er der, vil de snakke med barna først. Og politiet må jo ha et straksavhør i saken. Til tider kan det være mange mennesker tilstede. Krimvakta, åstedsgranskere, teknikere, ambulansespersonell, politiet og barnevernet. Bli fullt med mennesker. I noen få og alvorlige saker kan det være opptil 10-12 mennesker på jobb. Men i de fleste saker, er det bare en politipatrulje eller to, og oss da." (Vorland og Skjørten 2017: 70).

barnevernet er en etat som skal handle i barnets interesser, også om dette går i mot politiets prioriteringer og samfunnsoppdrag, og ”samfunnets interesser for å dømme noen” (Aftenposten 2015 og intervju 2017).

Barnevernansatte vi har snakket med beskriver også utfordringer ved samarbeid med politi og deres etterforskning, for eksempel når foreldre skal skjermes for informasjon om saken for det skal åpnes etterforskning. Dette kan gjøre det enda vanskeligere for barn å forstå hva som skjer med dem og hvorfor.

«Politiet har sin egen sak å etterforske – og vi må samarbeide med tanke på hva som blir sagt til hvilken tid. Vi vil i utgangspunktet holde foreldrene orientert, men i for eksempel voldssaker der politiet skal ta ut tiltale, vil det vi sier kunne skade saken mot dem, altså at de får informasjon som skal blitt brukt mot dem, og de får mulighet til å finne på en ny versjon av det som har skjedd. Det vi skriver i akuttvedtaket har foreldrene rett til å lese, så vi må tenke igjennom hva vi skriver der.

(...)

I dette tilfellet anmeldte vi voldsbruken. Men vi fikk beskjed om at foreldrene ikke skulle vite det. Det gikk 3 uker før det skjedde avhør av foreldrene. Vi visste for lite for å opprettholde akuttvedtaket. Vi fikk etterhvert til at foreldrene samtykket til en frivillig plassering frem til politiavhør. Foreldrene ble siktet for vold, men barna skal hjem. Så jobbet vi med løsninger for at de ikke flyttet hjem før vi stod klare med tiltak. Nå har barna bodd i beredskapshjem i fire uker, det eldste barnet sier at 'hun bare tullet' da hun fortalte om vold. I vår erfaring er det vanlig at når det har gått mye tid og de ser følgene av det de fortalte, er det lett å trekke tilbake det de sa.»

Ansatt barneverntjenesten, tettsted mellomstor kommune

«Politiet har sin egen sak å etterforske – og vi må samarbeide med tanke på hva som blir sagt til hvilken tid.»

I tilfeller der det er barneverntjenesten som får meldinger om voldshendelser eller annen type akutte kriser der barn er involvert, kan de selv velge å be om politibistand når de drar ut for å undersøke saken nærmere. Selv om mange vi har snakket med i arbeidet med denne rapporten forteller om gode relasjoner til lokalt politi, har alle eksempler på tilfeller når det ikke går som man hadde håpet og tenkt, fordi situasjoner har tilspisset seg og de har opplevd at politiets sikkerhetsvurderinger har gått på bekostning av barnefaglige hensyn.

«Det var en sånn henting som var ganske dramatisk, som vi jo prøver å unngå, fordi det nettopp kan bli sånn, for da kom det noen naboer, som lurte på hva som skjedde her, og

politiet synes det var ubehagelig at det plutselig stod fire andre menn utenfor døren. Og det syntes vi jo alle, men de hadde sikkert ikke tenkt til å gjøre noe, men de kom kanskje for å støtte og hjelpe. Men da tenker jeg at det er det politiet som må styre, sier politiet at nå må vi dra, så må vi bare gjøre det. Med barna. De tar sikkerhetsvurderingene, og vi skal ha fokuset på barna. Også kan man jo risikere at politiet sier at de må snart dra fordi det er noe annet som skjer et annet sted. Og det er jo også veldig uheldig. Og det er jo sånne ting som skjer når det er akutt på dagen. At vi må dra om en time. Da er det sånne ting som blir vanskelig.»

Ansatt barneverntjenesten, storby

Den verste plasseringen jeg har vært med på: det var en gutt som nå er 18 som ble hentet akutt ut. Far var veldig, veldig psykisk syk. Vi vingla ekstremt mye. Men så dro vi ned dit, skulle ha ham ut. Med politibistand. Far kunne bli voldelig. Han hadde truet oss. Vi oppfattet ham som veldig syk rett og slett. Og så ble vi som barnevern gjort til statister i vårt eget oppdrag. Og det tenker jeg er veldig, veldig dårlig. Fordi vi hadde med politiet, politiet insisterte på å gå inn først, de gikk inn i en dialog med faren. Å prøve og gå inn i en dialog med en så syk mann, det er veldig, veldig uheldig. Vi som et barnevern – de skulle jo bistå oss med en henting ut. Eller bare å få snakket med gutten. Men vi ble bedt om å vente ute. Og vi lurte, hva gjør vi her nå? Der inne sitter gutten. Og dette klarer ikke politiet håndtere. Vi banket på døren og ba om å få komme inn og snakke med gutten. Far ble holdt igjen av politifolk, og jeg tok med gutten ut.

Ansatt barneverntjenesten, mellomstor by

Men i arbeidet med denne rapporten har vi også fått beskrevet gode og tette samarbeid mellom politiet og barnevernstjenesten, basert på tillit og god kjennskap til hverandres retningslinjer og praksiser. Slike typer samarbeid kan være med på å sikre at akutt situasjonen og tiden etterpå løses på en måte som er så lite dramatisk og skremmende som mulig for barna tilstede.

«Hver gang det er mistanke om vold, må vi ringe politiet. Men noen ganger klarer vi å samarbeide om når 'intervensjonen' skal skje, hvis situasjonen tillater det, kan politiet gå med på å vente til neste dag med å gå inn, så slipper vi å vekke en toåring som sover og ta henne med oss bort. Her i (stor by) har vi godt samarbeid til politiet, de kjenner oss godt og de har tillitt til våre vurderinger.»

Ansatt barnevernvakt, Østlandet

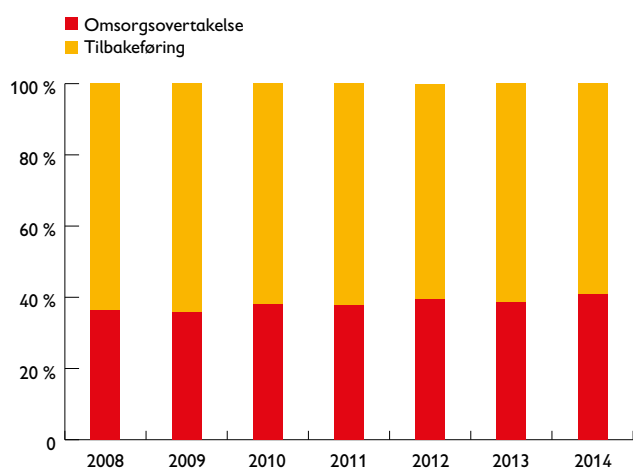
Vårt hovedanliggende her er hvordan politiets tilstedeværelse oppleves for barna og ungdommene som skal bli hentet, og dette presenterer vi nærmere i del 2. Som vi skal se uttrykker flere vi har snakket med forståelse for at politiet måtte være tilstede, men det er betydelige innvendinger mot måten de selv har blitt behandlet av politiet, samt hvor synlig hele situasjonen blir for venner, skolekamerater og naboer, når politiet ankommer med flere biler og fullt uniformerte.

Mange flyttes tilbake igjen

Et flertall av barn og ungdom som blir flyttet fra familien ved akutt plasseringsvedtak, blir flyttet tilbake igjen til familiene sine. I 2014 gikk 41 prosent av sakene utløst av et akutt plasseringsvedtak til omsorgsovertagelse.¹² Det vil si at for hele 59 prosent av tilfellene er det ikke registrert en sak om omsorgsovertakelse i etterkant, og barna har flyttet hjem igjen. Akuttvedtaket faller bort hvis det ikke blir fremmet ordinær sak om omsorgsovertagelse innen seks uker (Barnevernloven § 4-6 fjerde og femte ledd).¹³

ANDEL BARN OG UNGE 0 - 17 ÅR MED ET AKUTT PLOSSERINGSVEDTAK MED PÅFØLGENDE SAK OM OMSORGSOVERTAKELSE I LØPET AV ÅRET.

Barnevernsstatistikk "Barn og unge med et akutt plasseringsvedtak med påfølgende sak om omsorgsovertakelse" Bufdir 2017.

Det er også verdt å merke seg at barnevernet ofte kjenner til familiene de henter barn fra på forhånd. Fra sin forskning viser sosiolog og tidligere barnevernsarbeider Øivin Christiansen at barnevernet i et flertall av sakene (han har jobbet med) har kjent til familiene på forhånd før det ble tatt beslutning om å hente ut barnet, og at disse familiene først hadde fått hjelp og rådgivning, i gjennomsnitt i tre år (Christiansen 2011 og intervju 2017).¹⁴ I noen av disse

tilfellene har familier vært i prosess angående en planlagt omsorgsovertagelse, men situasjonen i hjemmet har 'eskalert' og endt med akuttvedtak før saken har blitt behandlet i nemnd. Både forskere og praktikere ser sammenheng mellom lang saksgang i Fylkesnemnda og tilfeller av at barn i familier i prosess for planlagt omsorgsovertagelse blir hentet ved akuttvedtak før endt behandling (se også Bufdir 2014 og Riksrevisjonen 2015).

Mange vil oppleve det igjen

Noen av ungdommene vi har snakket med har blitt akuttthentet flere ganger. Fra Bufdirs gjennomgang av akuttarbeid i kommunalt barnevern ser vi at dette er en klar tendens, det er mange barn som blir flyttet mer en én gang, og at mange barn og ungdommer gjennomgår flere akutt plasseringer.¹⁵ Dette kan være svært skadelig for barna, både fordi slik hyppig flytting øker risikoen for dårligere psykisk helse, og fordi hver akutt opplevelse i seg selv har så negativ innvirkning på barna (Bufdir 2014:9, 33, se også del 2 i denne rapporten).

ØKNING I BRUKEN AV AKUTTVEDTAK¹⁶

«Jeg begynte å jobbe i barnevernet på begynnelsen av 80-tallet, og det første kurset jeg hadde var om bruken av akuttvedtak. Da var det også bekymring for at det var for mange slike vedtak. Det har altså vært et problem lenge, og et ønske om å redusere bruken.»

Forsker og sosionom Øivin Christiansen, tidligere ansatt i barnevernstjenesten

Som nevnt over økte akutte plasseringsvedtak i barnevernet med 45 prosent fra 2008 til 2013. Siden 2014 har dette antallet holdt seg mer eller mindre stabilt, men det er mange som mener at dette likevel er et urovekkende høyt tall.

12) Selv om det er fremmet sak om omsorgsovertakelse, betyr ikke dette at omsorgsovertakelse nødvendigvis vil vedtas. "I 2014 fikk barnevernstjenesten medhold i 84 prosent av sakene, og dette har ligget relativt stabilt de senere år" (NOU 2016:16 s. 172)

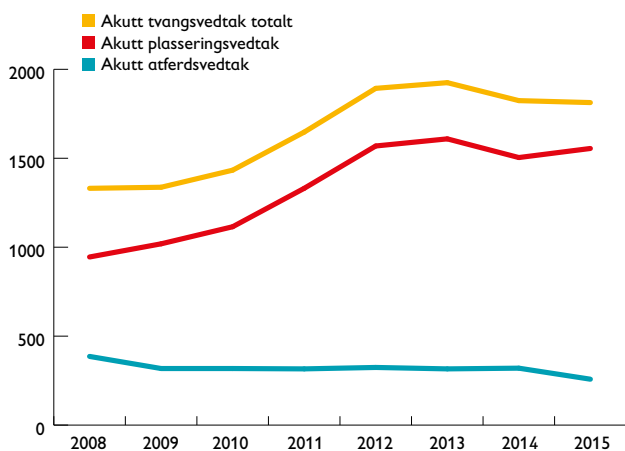
13) I "Plasseringer i beredskapshjem – hvor lenge varer de og hvorfor?" viser Toril Havik til at i tillegg til at en betydelig andel av plasseringer blir avsluttet innen en måned (i hovedsak ved at barn blir tilbakeført til foreldrene), er det også en klar tendens at mange av plasseringene blir avsluttet først etter et halvt år, først og fremst gjennom videreplassering til fosterhjem.

14) Til Forskning.no sier Christiansen "Barna ble tatt bort på grunn av økt bekymring for hjemmesituasjonen og fordi tiltakene som var satt inn ikke så ut til å fungere godt nok" (Forskning.no 2012)

15) "Svært mange barn er gjengangere i statistikken i perioden 2008-2012. Totalt har 8 prosent av barna med et akuttvedtak om tvangsplassering etter § 4-6, 2. ledd vært med i to eller flere saker, mens rett over 25 prosent har fått to eller flere akuttvedtak etter atferdsparagrafen. Det er også mange barn som blir plassert gjentatte ganger i Bufetat" (Bufdir 2014:9)

16) For en detaljert gjennomgang av hvilke typer vedtak som har økt, og på hvilket grunnlag, basert på en gjennomgang av data fra Fylkesnemnda og SSB se Bufdirs rapport "Akuttarbeid i kommunalt barnevern" (2014)

ANTALL BARN OG UNGE 0 - 17 ÅR MED ET AKUTT TVANGSVEDTAK, ETTER VEDTAKSTYPE

Å følge trender

De senere årenes økte fokus på forekomster av vold og overgrep i familier har altså sannsynligvis bidratt til at flere saker blir meldt til barnevernet. Flere vi har snakket med i arbeidet med denne rapporten, både ansatte i barnevernstjenesten og forskere og andre med spesialkunnskap på feltet, har trukket frem at dette fokuset nok også har bidratt til at noen ansatte i barnevernstjenesten har blitt redde for å ikke handle raskt nok, og slik komme for sent inn i situasjoner der barn lever i alvorlig omsorgssvikt. Gjennom flere historier i media har det kommet frem hvordan barn har levd lenge under forhold med svært alvorlig omsorgssvikt uten at noen rundt har reagert eller handlet, og hvordan det har fått tragiske utfall. En saksbehandler i barnevernet i en mellomstor by på Østlandet forteller om hvordan denne frykten for å komme for sent, for å gjøre noe feil, også kan ha bidratt til at de i en periode nok ble for ivrige til å lete etter risikofaktorer.

«Og når du bare ser etter risikofaktorer, ja, da finner du dem også. Over alt. Du hadde funnet det hjemme hos meg! Dette var rett etter Christoffer-saken, og jeg tror vi alle var redde. Livredde for å overse noe, gjøre noe feil.»

Ansatt barneverntjenesten, mellomstor by

Barnevernsstatistikk "Barn og unge med et akutt tvangsvedtak" Bufdir 2017

Årsakene til denne utviklingen er mange og komplekse, fra det at det nå oppdages flere alvorlige forhold i hjemmet enn tidligere, til ressursmangel i fylkesnemndene som fører til lang saksbehandlingstid for vanlig omsorgsovertagelse, henleggelse av bekymrings saker hos barnevernet, og generell høyere terskel for omsorgsovertagelse.¹⁷ I det følgende viser vi til de tendensene vi også oppfatter har vært relevante for informantene i denne rapporten, og som på ulike vis har hatt innvirkninger på hvordan barna og ungdommene har opplevd akuttthenting.

Hvorfor økning?

En økning i tilfeller der barnevernstjenesten vurderer at barn er alvorlig skadelidende i sin hjemmesituasjon og fatter vedtak om akuttflytting, kan både gjenspeile at det har skjedd en økning i antallet slike alvorlige saker, og det at barnevernet – og andre som jobber med barn, har blitt flinkere til å oppdage og handle på bakgrunn av bekymring for barn som utsettes for omsorgssvikt og/ eller vold/ overgrep (se også Bufdir 2014:34).¹⁸ Økningen i antallet kan således både si noe om forholdene slik de har vært og forholdene slik de er nå.

Videre forteller hun hvordan hun og hennes kollegaer følte seg eneansvarlige for at barna skulle få det bedre, "og det er et veldig tungt ansvar for en enkelt saksbehandler å bære" (intervju 2017).

Saksgang

«Vi holder på med en sak med to små barn, på 1 og 4 år, der vi har funnet ut at det er både alkohol og vold inne i bildet. Barnet på 4 år fortalte oss om at foreldrene brukte vold hjemme. Vi kjente familien litt fra før, men ikke veldig godt. Disse barna ble ikke plassert samme dag, vi hadde ikke kapasitet den dagen. Det var en innleid konsulent som var saksbehandler og vi var veldig tynt bemannet. Etter besøk i hjemmet kom denne saksbehandleren tilbake hit til kontoret og fortalte at hun var bekymret for vold. Men vi hadde da ikke kapasitet til å kalle inn foreldrene før en uke senere.»

Ansatt barneverntjenesten, tettsted mellomstor kommune

I sin gjennomgang av akuttarbeid i kommunalt barnevern, trekker Bufdir frem at det som en del av "barnevernsløftet" (2010-2013) har skjedd forbedringer med ressurs situasjonen og organiseringen av barnevernet, og at dette "kan ha bidratt til kompetansebygging og frigjøring av tid hvor barnevernsarbeidere i større grad ser akutte situasjoner hvor barnet må ut av hjemmet" (Bufdir 2014: 34), altså at barnevernet har fått anledning til å utføre tiltak og handle på bekymringer i større grad enn tidligere.

17) For en oversikt, se for eksempel utgreiing om det biologiske prinsipp i barnevernet (NOU 2012:5, s.80) og Riksrevisjonens undersøkelse om det kommunale barnevernet og bruken av statlige virkemidler (Dokument 3:15 (2011-2012)).

18) Barnevernsstatistikk fra SSB viser hvordan de i perioden 2008 - 2012 var flere barn enn tidligere som hadde sitt første møte med barnevernet på grunn av "tyngre" saker. "Akuttplasseringer har i hele perioden vært den dominerende måten å komme inn i det statlige barnevernet og denne tendensen har blitt tydeligerendelen plassert etter en akutt hjemmel første gang har økt fra 71 prosent i 2008 til 85 prosent i 2012."

(Bufdir 2014: 34). Barnevernsstatistikk fra SSB viser at saker som er opprettet med årsaker som "Vold i hjemmet" og "fysisk mishandling" økte med rundt 145 prosent i perioden 2008- 2012(Bufdir 2014: 34).

Men fra andre hold pekes det på hvordan økningen i akuttvedtak også bør ses i sammenheng med saksbehandlingstid hos både barnevernet og hos Fylkesnemndene, og hvordan mangel på ressurser knyttet til frivillige hjelpetiltak og plasseringer kan føre til økte anvendelse av akuttvedtakene. I sin rapport fra 2015 viser Riksrevisjonen hvordan lang saksbehandlingstid for ordinære saker er medvirkende i økningen i antall akuttsaker "fordi barneverntjenesten ikke finner det forsvarlig å la barna bo hjemme lenger" (Riksrevisjonen 2015:33). Berit Berg med kolleger viser også hvordan for sen innsats kan ha sammenheng med økningen av akuttvedtak: "Når innsatsen kommer for seint, kan det føre til at sakene er mer alvorlige og vanskeligere å løse når barnevernet først kommer på banen. Konsekvensen av dette kan bli flere (akutt)plasseringer" (Berg et.al. 2017:76). Førsteamanuensis Gunn Astrid Baugerud ved Høgskolen i Oslo og Akershus har lang erfaring med forskning på bruk av akuttvedtak og hvordan dette kan skade barns psykososiale utvikling, og ser også hvordan det at saker blir liggende hos barnevernet uten at det tas avgjørelser kan resultere i at flere blir løst ved akuttvedtak fordi situasjoner eskalerer. Baugerud kaller det som har skjedd de seneste årene for en *normalisering* i bruken av akuttvedtak; det har blitt vanligere og mer akseptert å anvende dette vedtaket for å gripe inn i situasjoner der man mener omsorgssituasjonen er for dårlig. I mangel på både ressurser og personell, og/eller andre tilpassede tiltak, kan et akuttvedtak fremstå som en mulighet for å få gjort noe med en omsorgssituasjon man er bekymringer for; "barnevernet er blitt gode på akuttvedtak" (Baugerud, intervju 2017).

«Når du står der midt i disse sakene, da blir det en avveining hva som er verst for barnet: å bli utsatt for traumene knyttet til flytting, eller de knyttet til å bli. Hva er *minst* skadelig for barnet?»

Forsker Øivin Christiansen (UiB), tidligere ansatt i barneverntjenesten

Vi er ikke i posisjon til å konkludere nøyaktig om hva som forklarer at det har skjedd en økning i bruken av akuttvedtak, men vi ønsker likevel å løfte disse problemstillingene her fordi vi mener det er nødvendig kunnskap for å kunne tenke konstruktivt rundt hvordan bruken av akuttvedtak kan reduseres til de tilfellene det er absolutt nødvendig.

«Men vi så jo også ganske raskt at det ikke gikk noe bra med alle disse barna vi i barnevernet har plassert rundt om kring.»

Ansatt barneverntjenesten, mellomstor by

Videre er det nødvendig å vite hvordan det kan legges til rette for at de barna som skal hentes og som allerede har det veldig vanskelig, ikke blir påført ytterligere traumer som følge av selve hentingene. Å lytte til erfaringene til de som allerede har opplevd dette gir oss mulighet til å vurdere og revurdere hvordan akuttvedtak gjennomføres og hva som eventuelt kan endres for å sikre god praksis i barnevernets arbeid med akuttsituasjoner.

«Når du står der midt i disse sakene, da blir det en avveining hva som er verst for barnet: å bli utsatt for traumene knyttet til flytting, eller de knyttet til å bli. Hva er minst skadelig for barnet?»

A close-up photograph of a person's legs from the knees down, wearing dark denim shorts and black and white horizontally striped socks. The person is standing on a dark wooden floor with decorative, light-colored, crescent-shaped cutouts. The lighting is dramatic, with strong highlights and deep shadows.

«Før var jeg der, 'føkk barnevernet!' Alle samtalene og møtene og sånn. Men det ble bedre da jeg var 13 år. Da ville jeg bli flyttet til fosterhjem, og de hørte på meg.»

Jente 16 år, akutthentet to ganger (bor på rusinstitusjon)

DEL 2

ERFARINGER FRA AKUTTHENTINGER

Hvordan opplever barn og ungdom å bli akutthentet? Hva tenker de kunne vært gjort annerledes? Vi har snakket med barn og ungdommer som har forskjellige vedtak, der noen også har blitt flyttet med foreldrenes samtykke. Felles for dem er likevel opplevelsen av at noe skjer brått og plutselig, med liten eller ingen tid til å forberede seg på det som skal skje. Hvordan barna og ungdommene opplever akuttssituasjonen og hvordan de er rustet til å forstå og behandle denne opplevelsen i etterkant, er sterkt avhengige av de voksne de har rundt seg, før, under og etter akuttssituasjonen. Under skal vi derfor også høre fra lærere, barnevernansatte og psykologer som har vært tilstede i ulike faser av en akuttssituasjon. Samlet gir disse erfaringene oss mulighet til å vurdere hva som utgjør god praksis for barnevernets akutthentinger av barn.

Å BLI HENTET PLUTSELIG

Opplevelsen hvert enkelt barn har fra det å plutselig bli hentet av barnevernstjenesten er forskjellig fra barn til barn, men i historiene til barna og ungdommene vi har snakket med er det gjennomgående at de har hatt vanskelighet med å forstå hva det var som skjedde den dagen og hvorfor, i tillegg til at de har vært veldig bekymret og redde for hva som skal skje fremover, og ikke minst hva som skal skje med foreldre og søsken.

Her hører vi fra to søstre som ble hentet da de var på skolen, i hver sin klasse. De ble kjørt bort fra skolen sammen, og ingen av de visste hvorfor eller hvor de skulle. Underveis ble de separert fra hverandre, uten at de ble forberedt på dette på forhånd.

«De sa at vi skulle bare en liten tur. Det var midt i timen. Jeg var i klasserommet og så sa læreren at jeg skulle komme. De satt i gangen og ventet på meg. De jugde til meg, de sa at vi skulle på en fin, koselig tur. De sa at mamma og pappa ikke hadde tid til å passe på oss etter skolen, så da skulle de ta oss med på en tur. (...) Jeg satt først i samme bil som søsteren min, men så skulle hun gå med den ene dama, så kjørte bilen med søsteren min plutselig av i en sving og da ble jeg redd.»

Lillesøster 8 år, hentet på skolen

«Det var en skoledag, de sa vi bare skulle ta oss en tur og prate, og så sa hun at vi skulle bare ta oss en liten tur til

sentrum. Søsteren min og jeg var der sammen og spiste burger. Jeg var en helt annen verden, drev og drakk milkshake mens vi gikk tilbake til bilen, så jeg merket ikke at det var en annen bil – ellers ville jeg nok løpet til bilen der søsteren min var. Spurte hvor skal vi nå, men de svarte ikke. Satt alene i det midterste setet bak i bilen. Da vi kjørte forbi et hus, så sa jeg der er huset mitt. Og da sa de – ja det er det. Nesten som at de ikke brydde seg. Jeg ble litt usikker på om jeg burde vært med. Hun dama som satt foran i bilen bare lata som jeg ikke var der når jeg spurte. Jeg satt mange timer i bilen. Vi snakka ikke. Jeg sa at jeg nesten holdt på å tisse på meg, og så sa de at de skulle stoppe et sted, og så tok det nesten en time.»

Storesøster 10 år, hentet på skolen

Kaoset som kan oppstå i en akuttssituasjon preger naturlig nok også de voksne tilstede, som i mange tilfeller er like uforberedt som barna på hva som skal skje. Foreldres reaksjoner vil ha stor innvirkning på hvordan akuttssituasjonen utarter seg, først og fremst for barnet som skal hentes, men også for barnevernsansatte og i hvilken grad de får gjennomført henting som planlagt. Her hører vi fra en barnevernansatt som ble angrepet av faren til gutten de skulle hente.

Jeg bar gutten ut og løp av gårde med ham, det pøsregnet. Og jeg tenkte – den ungen, han henger fast i meg. Og det her er helt vilt. Og vi ante ikke – disse foreldrene klarte å stikke fra politiet også, så redde vi var! Når vi var ferdig med det oppdraget og gutten hadde blitt plassert og sånn, og jeg og kollegaen min altså vi var så redde vi. Når det gikk i døra, så tenke jeg nå kommer de! Nå blir vi drept, tenkte jeg. Og det var min følelse som voksen. Tenk på han gutten!

Ansatt barneverntjenesten, mellomstor by

Denne saksbehandleren har jobbet i barnevernet i over 15 år. Hun har bred og variert erfaring fra akuttarbeid, og i mange tilfeller vil denne typen mengdetrening gjøre at hun kan ta gode barnevernlige avgjørelser, og opptre på en tryggere og mer forutsigbar måte, selv i ekstreme situasjoner. Likevel forteller hun om denne og andre situasjoner som står igjen som vonde opplevelser og følelser av å ikke føle seg trygg på hva som er riktig å gjøre for å ivareta barnet. Hva med alle de voksne som opplever dette for

aller første gang, og som kan være like uforberedt som barna? Hvordan er de i stand til å ivareta barna i situasjonen og hvordan preger deres reaksjoner barnas opplevelser?

Politibistand

Flere av barna vi har snakket med har opplevd at politiet var tilstede da de ble hentet. Som beskrevet i del 1, er det vanlig at barnevernet søker bistand fra politiet når de skal hente barn hjemme, spesielt hvis de ikke kjenner familien fra før av, og/ eller er usikre på hvordan foreldre og eventuelt andre voksne vil reagere. I de aller fleste tilfeller stiller da politiet i full uniform og de kan bære skjold eller andre former for beskyttelse. Vi har også snakket med flere ungdommer og lærere som har fortalt om deres erfaringer fra at politiet har vært tilstede når barn ungdommer hentes på skolen. Barnevernet kan be om politibistand ved henting på skolen, hvis det for eksempel forventes at situasjonen kan eskalere, for eksempel at barnet forsøker å rømme eller blir voldelig mot andre eller seg selv.

For noen av barna vi har snakket med har det opplevdes trygt at politiet har vært tilstede. Politiet har høy autoritet og politibetjenter på patrulje har god trening på å håndtere uforutsigbare situasjoner. Dette kan bidra til å dempe situasjonen ved å roe utagerende voksne og barn/ ungdommer og sikre andre familiemedlemmer.

«Politiet stod i stua, i uniform. Det gjorde ikke så mye, jeg kan skjønne at de måtte være der. De var sikkert redde for at jeg skulle utagere. Også har jeg en lillebror. Og det viktigste er at han var trygg. Jeg er en veldig ikke-utagerende person. Det er verre med gutter som er utagerende. De fleste på institusjon er gutter på 16 år som hater politiet.»

Jente 16 år

«Jeg skjønner jo at politiet måtte være der. Sånn blir det. Hva skal man gjøre? Jeg hadde ikke gått for å hente meg uten politi. Jeg ble jo lurt til å komme på det møtet. Men hvis de ikke hadde lurt meg, hadde jeg ikke kommet til det møtet. De kunne nok ikke gjort det annerledes.»

Gutt 17 år, (flyttet fra barneverninstitusjon 7 ganger)

Men flere barn, og spesielt ungdommer vi har snakket med har dårlige opplevelser med at politiet var tilstede i akuttsituasjonen. Flere har opplevd det å bli ført bort av uniformert politi som veldig stigmatiserende overfor andre medelever eller naboer, og flere kan fortelle om hvordan rykter svirrer etter at politiet har hentet noen på en skole.

«Alle tenker jo at han hadde gjort noe kriminelt. Først snakket de om at det gjaldt knivstikking, så sa de at han hadde voldtatt kjæresten sin. Så gikk ryktet om at han og hele oss kompisgjengen hadde ranet en bensinstasjon.»

Gutt 16 år

Flere ungdommer vi har snakket med kan også fortelle om hvordan politiet har opptrådt brutalt, og at de har fått store blåmerker og kuttskader som følge av politiets håndtering.

«Jeg var på rommet mitt, sov, det var midt på natta. Hadde akkurat kommet hjem etter å ha vært mange dager ute. Plutselig begynner det å hamre på døra og så står de der. Og jeg var helt fjern, jeg var jo rusa, og det eneste jeg så var politi. Jeg bare, hva faen?! Og de sa "Vi tar deg nå!" Det var det de sa. Og: "Ta på deg klæra!!" Det var to damer bak der, fra barnevernet. Jeg begynte å spørre om å få se papirer, jeg var helt rolig. "Ta og senk stemmen!!" ropte politifolka. Jeg så at mamma gråt og hun turte ikke gjøre noe. Jeg hørte storebroren min dundre i veggen ved siden av. Så begynte jeg å ta på meg klær, jeg kløna med bukse og så kanskje jeg gjorde det litt brått for plutselig løftet de meg hardt opp fra sengen og holdt meg fast og dunka hodet mitt ned i nattbordet. Hardt. Jeg svimla. Mamma slo på lyset og da hun så hvordan jeg så ut med merket og blodet så begynte hun å klikke. Så kom broren min og skrek "Hva faen gjør dere med lillebroren min?" Barneverndamene bare stod der. Så løftet de armene mine høyt opp bak ryggen min også tok de håndjern på. Så sa de at jeg skulle gå forsiktig bort til mamma og gi henne en klem. Og så til stefaren min. Og så til broren min. Også ble jeg satt i politibilen, satt baki der helt alene. Hva faen er det som skjer?? skrek jeg.»

Gutt 16 år, (hentet da han var 15 år)

«Politiet plager meg mye når jeg er ute og er sammen med andre som også er utlendinger. Det er mye gjenger der. Og politiet bruker mye makt i belastede områder ikke sant. Men politiet andre steder, de vil snakke med deg og spør 'kan du komme hit?'. Men det funker ikke på meg. Da bare stikker jeg av. Politiet her legger deg i bakken med håndjern eller strips.»

Gutt 17 år, (flyttet fra barneverninstitusjon 7 ganger)

Denne 17 år gamle gutten har hatt mye kontakt med politiet. Men han husker veldig godt da han skulle flyttes til en barneverninstitusjon for første gang da han var 13 år. Stedet han skulle flyttes til ligger på andre siden av landet, og han måtte fraktes med fly. Han beskriver hvordan han ble geleidet av politiet gjennom flyplassen, med strips på håndleddene.

«Jeg måtte gå gjennom en sånn egen security på flyplassen vet du. Jeg hadde på meg strips og gikk gjennom Gardermoen med to politifolk. Det var ikke så kult. Det samme skjedde en annen gang jeg ble flyttet, det året jeg ble 16. Jeg vet godt hvor den der securityen er.»

Gutt 17 år, (flyttet fra barneverninstitusjon 7 ganger)

En annen gutt vi har snakket med opplevde at politiet var kalt inn til møtet han kom til sammen med foreldrene sine og at det var politibetjentene som grep inn og holdt ham fast da han utagerte som reaksjon på beskjeden om at han skulle flyttes til beredskapshjem:

«De tok kontakt med foreldrene mine, og sa at nå skal dere komme hit på møte. Sånn typisk barnevernet. Så vi dro ned dit. Vi satt i et ganske stort rom, et møterom. Og der satt jeg da, meg, moren og faren min, saksbehandleren min, som jeg virkelig ikke likte, og to politimenn hvis jeg husker

rett. Også fortalte de meg på en ganske rett ut måte at jeg skulle bli flyttet vekk fra foreldrene mine, inn i en annen familie, i en annen by. Og den byen for meg, det er jo ..ltså jeg hadde aldri vært der, eller jeg hadde vært der en gang, da jeg var hos bestemor for å dra på kino liksom, men kjente ikke stedet og det var langt unna. I alle fall for en 11-åring. Som ikke reiste mye rundt. Og så var det liksom bare sånn – 'pack your bags and we're leaving'. Sånn jeg husker det så sa de at jeg hadde x-antall timer på å bare pakke de viktigste tingene mine og så stikker vi.

Og så ble jeg veldig, veldig sint. Jeg så rasende sint at de endte opp med å bruke det de hadde av politikraft der til å holde meg stille, ikke sant. To politimenn var det. Husker ikke om jeg gikk ut døra, eller om jeg knuste et vindu og gikk ut der. Men jeg gikk ut. Jeg husker at de hadde nettopp lagt asfalt der, det hadde nettopp blitt greit å kjøre på den asfalten, så det var liksom noen sånne små klumper med asfalt liggende rundt om kring, som jeg plukket opp og kastet rundt i sinne. Og så etter fem minutter med det kanskje, så kom politimennene ut og dro meg inn igjen. To politimenn.

Foreldrene mine kom ut ganske fort etter meg. Selvfølgelig var de ganske *upset*. Så ble jeg henta inn i rommet igjen, kastet masse stoler rundt og selvfølgelig i ganske stort raseri. Og så hadde et punkt hvor jeg begynte å roe meg ned, Men så kommer en av disse spydige *fuckings* voksne og tar og smiler eller ler, og da er det rett på igjen. Jeg var relativt sterk som 11-åring, og hadde ganske mye energi bygd opp. Så det holdt selvfølgelig på ganske lenge da. Og etter det så skulle de ha meg inn i politibilen. Skulle ikke sitte med foreldrene mine, fordi meg og foreldrene mine sammen var liksom veldig farlig... Men der bare brukte jeg retten min til å nekte, og så endte jeg opp med å sitte i miljøarbeideren sin bil. De forventet at jeg skulle sette meg inn i den *fuckings* politibilen. Det var ikke sånn der cruisebil heller vet du, det var sånn ordentlig med sirener på og sånt. Fordi jeg var liksom så farlig med foreldrene mine. Og jeg er ganske sikker på at de visste at jeg kom til å gjøre noe med saksbehandleren om jeg satt i den bilen.

Men miljøarbeideren var på en måte sånn støttekontakt for meg da. Og så husker jeg ingentingssolutt ingentingltså, jeg var jo helt tom for energi, så hodet mitt var helt blankt. Så og si til jeg, til vi kom oss i nærheten av der jeg skulle flytte inn. Så kanskje sånn 45 minutter var jeg helt blank i hodet. Jeg hadde visst pakket. Det husker ikke jeg. Så, kanskje enda litt mer enn 45 min, kanskje to timer.

Foreldrene mine kjørte sin egen bil. Så det var fire biler som kjørte til beredskapshjemmet. Politiet, mamma og pappa, saksbehandler, og meg og miljøarbeider.»

Gutt 18 år, akuttflyttet da han var 11 år¹⁹

Hos en barneverntjeneste i Oslo forteller de at hvis de har noen dager på å planlegge en akuttflytting, så kan de ringe til noen i politiet som de kjenner, som har vært med på slike ting tidligere, og vil kunne være trygge i situasjonen. Men dersom det er snakk om akutthentinger som 'må skje på timen', må de bare ringe og få tilsendt en politipatrulje. De utsendte politibetjentene kan da være uerfarne både på slike situasjoner og i det hele tatt å jobbe med barn og ungdom.

«Jeg var med på en sånn episode for litt siden. Da kom det to politibiler, med fire politimenn, men de følte seg litt utrygge. Det var nok både på grunn av mangel på erfaring, og så var visst en person i leiligheten blitt tatt for besittelse av våpen. Da vi var på vei inn i det huset, fikk vi litt følelsen av at noen kanskje hadde ringt til noen, så da vi kom inn i leiligheten så ba politiet om forsterkninger. Og så kom det en bil til, så til slutt var det da seks politimenn. Og to fra barnevernet. Inni den leiligheten der vi skulle hente to barn. Og det kom jo flere folk, og da sa politiet at nå drar vi om fem minutter, uansett.»

Ansatt barneverntjenesten, bydel Oslo

Akutthentinger på skole og SFO

Som vi så i forrige kapittel anser mange, både i barneverntjenesten og i fagfeltet forøvrig at det er mange fordeler med å hente barnet når det er i barnehagen, på skoler, eller på SFO. Dette kan gi barnevernet mulighet til å planlegge hentingene bedre, fordi de har i utgangspunktet bedre oversikt over hvem som er tilstede og hvor barnet er. I "Plasseringsstudien" viser Baugerud, Augusti og Melinder at spesielt i situasjoner der det er grunn til å frykte at separasjonen fra hjemmet kan bli svært vanskelig, bør man "muligens planlegge å hente barnet på skolen eller i barnehagen, for nettopp å unngå svært opprivende avskjeder som kan være vanskelig for et barn å håndtere" (Baugerud, Augusti og Melinder 2008: 35). Men de peker samtidig på at hentinger på skolen er veldig synlige og vil ofte føre til at mange flere rundt barnet blir vitne til det som skjer (2008: 35). Barn vi har snakket med legger til at det kan være vanskelig å oppleve å bli akutt hentet uten å vite noe om hvordan foreldrene reagerer, hvor de er, eller hvordan det går med dem.

Mange lærere som har opplevd at av deres elever har blitt hentet av barnevernet mens de var på skolen, har fortalt om usikkerhet rundt sin egen rolle og stor uro for at det har vært en veldig dramatisk opplevelse for barnet, og for barnets klassekamerater. Et av hovedmålene med denne rapporten er således å være med på å styrke kunnskapen og beredskapen til lærere og andre ansatte på skoler og SFO slik at de er trygge på sine roller i slike situasjoner. For selv om mange lærere har opplevd dette, har de aller fleste ikke erfaring med at barnevernet har hentet barn ved akuttvedtak i skoletiden. På svært mange skoler og barnehager der barn blir hentet, skjer dette for aller første gang, og de ansatte som blir involvert i hentingene har ingen tidligere erfaring med dette. Mange har heller ingen opplæring i

19) Foreldrene samtykket med vedtaket i situasjonen, men var likevel uenige i flyttingen, og har siden forsøkt å få ham tilbake. Gutten flyttet hjem da han ble 18 år.

rutiner og annen beredskap når barnevernet ringer og informerer om at barn skal bli hentet ved akuttvedtak.

Saksbehandlere i barnevernet forteller at det er veldig forskjellig hvordan ansatte på skoler reagerer når de blir informert om at et barn skal hentes.

«Lærere og helsesøstre har ikke den samme kompetansen til å håndtere disse situasjonene, har kanskje ikke opplevd det før, og vet ikke hvordan det er best å være foran barna. Noen begynner å gråte, andre kan 'fornekte' alvorlet. Jeg har opplevd at en lærer fornektet det barnet sa, mens barnet hørte på. Sa at det sikkert ikke hadde skjedd på den måten. Dette gjorde at barnet lukket seg og saken ble henlagt.»

Ansatt barneverntjenesten, storby

En sosiallærer vi har snakket med presiserer at barna også kan befinne seg på SFO eller Aktivitetsskolen når barnevernet tar kontakt og at det er viktig å ha dette i tankene når skolen lager rutiner for kontakt med barnevernet "De ansatte der er ofte unge, deltidsansatte, vikarer, og noen ganger fra samme nærmiljø som barna – og foreldrene deres. Det kan gjøre det veldig vanskelig for dem å stå i slike situasjoner" (sosiallærer barneskole, Oslo).

Men selv om dette er situasjoner de ikke har stått i før, kan lærere og barnehageansatte ha en veldig viktig rolle når barn skal akutthentes fra skolen eller barnehagen. De kjenner barna godt, de vet hvem de pleier å leke med, og kan være kjent med hvordan de kan reagere i vanskelige situasjoner. Saksbehandlerne fra barnevernet som skal hente barna har i flere tilfeller ikke truffet dem før, og det er derfor verdifullt for barneverntjenesten å kunne samarbeide med noen som kjenner barna godt, og som barnet stoler på. En baseleder på SFO forteller om sin første og foreløpig eneste erfaring med akutthenting på skolen. Dette tilfelle gjaldt et søskenpar som ikke kunne komme hjem til foreldrene etter skolen på grunn av en alvorlig situasjon i hjemmet, og barnevernet ba om hjelp til å finne et sted barna kan sove den samme kvelden. Fordi baselederen kjente søskenparet godt, kunne hun komme med forslag til en familie som kunne passe:

«Jeg tenkte raskt gjennom barnas nettverk og kom på en familie med to barn, hvor de to barna er veldig gode venner med hvert sitt søsken. Jeg kjenner den familien godt og vet at de har vært sammen før, så jeg kunne anbefale at de to søsknene kunne overnatte der den kvelden og ut helgen. Det ville ikke være rart for barna at de fikk beskjed om at de skulle bli med dem hjem. Men det var jo bare flaks at jeg kjente til denne familien, og at den passet så godt! (...) På mandagen fikk vi vite at barna skulle videre i beredskapshjem, og det kom to damer for å hente dem. De hadde først et møte med sosiallæreren og oss to baselederne fra SFOlle vi ble også med i møtet med barna. I løpet av helgen hadde barna blitt fortalt om hva som hadde skjedd med moren og faren, og nå ble de fortalt om beredskapshjemmet de skulle til, hvor det var, hvordan det så ut og hvordan de skulle komme seg dit. De skulle ta toget dit sammen

med de to damene fra barnevernet. Hun minste stilte spørsmål om hvordan det så ut der, om de hadde barn og sånne ting. Han eldste var stille. Dette er litt typisk dem, han er stille mens hun er mer pratete.

Jeg tror det var veldig bra at vi fra SFO var der. Vi kjenner dem så godt og vi kan snakke med dem og forklare dem ting som kanskje ikke andre kan. Vi kunne hjelpe til og løse opp stemningen litt. Så kom vi på at vi skulle ta dem med på kjøkkenet for å lage matpakke, også prøvde vi å gjøre det til noe koselig, at de skulle ha med seg noe ekstra godt for de skulle jo på togtur, vi prøvde å gjøre det til en morsom ting. Også fulgte vi dem til taxien og sa 'ha det', helt uten dramatik. Barna var rolige. Men vi voksne var rystet inne i oss! Da hadde vi fått mer informasjon om hva som hadde skjedd hjemme. Vi var ganske sjokkert. Jeg måtte kjempe for å ikke gråte.»

SFO-ansatt, storby

Det sterke tillitsbåndet som mange barn har til de voksne i barnehagen og til lærerne sine kan være til god støtte for barn som får beskjed om at de ikke skal hjem til foreldrene sine den dagen. I mange tilfeller blir denne personen med barnet resten av dagen, helt til de er kommet frem til beredskapshjemmet eller der barnet skal sove den natten. Men nettopp denne tilliten kan også gjøre at barnet kan føle seg ekstra sveket i etterkant, fordi de kan ha vanskeligheter med å forstå at læreren 'ble med på det' eller ikke fortalte dem om det som skulle skje på forhånd.

«Jeg føler at læreren min sviktet meg. Jeg prata lenge med lærerne og sa det jeg mente, og så brukte de det mot meg. De hadde ringt læreren min da jeg ble flytta. Og han var jo sammen med meg hele den tida på klassetur, og visste at jeg ville bli flytta. Men sa ingenting.»

Gutt 16 år, hentet (på klassetur) da han var 14 år

Flere lærere vi har snakket med har sterke minner fra å ha fulgt en elev til barnevernkontoret og så videre til beredskapshjem, og sier at det er tøft å sitte igjen etterpå, og ikke føle seg helt trygg på om man har gjort det riktige, eller vite hvordan det kommer til å gå med barnet. Noen ganger kan det være en bekymringsmelding fra skolen som har utløst hasteflyttingen, og vi har snakket med lærere som i etterkant har blitt møtt med kritikk fra kollegaer som har vært uenige i om 'dette var nødvendig'. I tillegg til at skoler og barnehager bør være forberedte på slike situasjoner, bør de også ha rutiner for oppfølging og 'debrifing' for de ansatte som har vært direkte involverte i slike situasjoner. Det kan være et tungt ansvar å bære alene.

Tilbake på skolen

Som vi har sett i forrige kapittel, blir mange barn som blir hasteflyttet flyttet tilbake igjen til sin egen familie, og kommer således tilbake til skolen sin etter en tids fravær. Dette kan være veldig utfordrende for dem. Flere barn utvikler en mistillit ikke bare til læreren, men hele skolen. Det vil være veldig viktig for skolen og kontaktlærer at de

er godt forberedt på å ta i mot barn som har blitt haste-flyttet – for å så komme tilbake igjen i klassen.

Psykologen til en jente (16 år) som ble akutthentet på skolen da hun var 13, men som ble flyttet tilbake igjen etter litt over ett år, forteller hvordan hun stadig er redd for at det samme skal skje igjen, og at dette i stor grad preger hvordan hun forholder seg til de voksne på skolen. Blant annet har hun fått et veldig vanskelig forhold til helsesøster fordi hun hadde vært tilstede den gangen hun ble hentet. Jenta fikk panikkanfall en gang hun ble kalt inn til hennes kontor uten at familien var blitt varslet på forhånd. Familien har nå snakket med rektor og gjort en avtale om at helsesøster og de andre ansatte på skolen aldri skal ta direkte kontakt med barna uten å ha sagt i fra til foreldrene først, slik at de kan forberede barna.

Medelever

«Jeg hadde vært på klassetur og vi var kommet til parkeringsplassen. Der sto de og venta på meg, sa vi skulle prate, satte oss i bilen, jeg tenkte vi skulle kjøre hjem, men så sa de at vi skulle flytte. De var to stykker. Hun ene som kom og hentet meg, hadde jeg møtt før, pratet masse med henne på skolen. Tror de andre (elevene) skjønnte at jeg var blitt flytta, for de stirret etter meg lenge.»

Gutt 16 år, hentet (på klassetur) da han var 14 år

En jente vi har snakket med forteller at hun er veldig glad for at hun ikke har blitt hentet på skolen. Selv om det var vanskelig å bli hentet hjemme, var det ikke så mange som så det. Jenta har tidligere hatt mange samtaler med barnevernet i skoletiden og hun forteller at hun synes det har vært dumt at så mange andre på skolen har fått med seg at hun er en barnevernsjente.

«Jeg synes det var så dumt at jeg drev og ble hentet ut av timen hele tiden! Skjønnte jo at det var noe gærent. Jeg synes at skolen burde være en nødløsning, må det skje, må de akutt plassere noen må det skje usynlig. Jeg hadde hatt store problemer med at hele skolen så på at jeg ble hentet.»

Jente 16 år, akutthentet to ganger

Lærere eller andre ansatte som ikke har vært direkte involvert i en henting, men for eksempel bare har undervisning i den aktuelle klassen, vil ikke få noe særlig informasjon om hva som skal skje, eller hvorfor. Flere lærere vi har vært i kontakt med har fortalt at siden de ikke var forberedt på det som skulle skje, var det vanskelig å være en god støtte og voksenperson både overfor barnet som skulle hentes, og de andre elevene i klassen. De har fortalt om hvordan barna som blir sittende igjen i klasserommet etter at en medelev plutselig er hentet ut har vært urolige og engstelige, med mange spørsmål og bekymringer knyttet til hvordan det går med det hentede barnet, og om det kan være deres tur neste gang.

En SFO-ansatt forteller om en henting han var involvert i på en skole, der situasjonen kom ut av kontroll, eleven som skulle hentes stakk av etter at barnevernet hadde fortalt

om hva som skulle skje. Eleven ble løpende rundt i gangene på skolen uten at noen klarte å stoppe det. Barnevernet kontaktet politiet, som kom med patruljebil kort etter.

«Det var jo veldig dramatisk. Vi fikk ikke noe annen informasjon enn at politiet skulle komme og at lærerne skulle holde elevene inne i klasserommet. Jeg fikk ansvaret for en av korridorene. Jeg skjønner at vi ikke kunne få vite noe mer om den saken, det er jo taushetsbelagt. Men det er jo vanskelig å vite hva man skal si til elevene da. Det var jo noen som måtte på do for eksempel og da måtte vi bare si nei, det går ikke. Men veldig mange av elevene fikk jo med seg deler av det som skjedde. Eleven løp jo rundt omkring, og endte ofte opp utenfor døren til klassen sin. Stod der og banket på døren. Og mange av klasserommene har vindu ut mot skolegården, der politibilen stod. Klassen til eleven som skulle hentes for eksempel, de kunne jo se hva som skjedde i skolegården.»

SFO ansatt, storby

I dette tilfelle var det også søsken på skolen, som fikk med seg hele situasjonen. Denne eleven går fortsatt på skolen, mens eleven som ble hentet har ikke vært tilbake siden. SFO-ansatte sier at han ikke er i noen tvil om at det var riktig å flytte eleven, og at det måtte skje fort, men det var likevel veldig uheldig at hentinga kom til å involvere så godt som hele skolen, uten at noen egentlig visste hva som foregikk. Vi har ikke snakket med eleven som ble hentet, men det er utvilsomt at dette har vært en veldig stressende situasjon.

De fleste akutthentinger i barnehager og skoler ender ikke så dramatisk som den beskrevet her, men det er likevel verdt å løfte slike erfaringer, fordi det kan bidra til å tenke gjennom egne retningslinjer og rutiner for hentesituasjoner, slik at man unngår denne typen situasjoner en annen gang. Barna på skolen, og foreldrene deres, kan få et svært feilaktig bilde av hva barnevernet er og hvilket mandat de har.

Å bli hørt og få tydelig informasjon

«Før var jeg der, 'føkk barnevernet!' Alle samtalen og møtene og sånn. Men det ble bedre da jeg var 13 år. Da ville jeg bli flyttet til fosterhjem, og de hørte på meg. Jeg følte at de skjønnte meg og jeg følte at de ville det beste for meg. Og nå senere, hvis jeg ikke har skjønnet hva som skjer, så har jeg spurt, og de har fortalt De gjør jo ikke ting for å være slemme. Jeg blir litt oppgitt av de som bare sier føkk barnevernet, jeg vil ruse meg! Men de har jo en jobb, de kan jo ikke bare stå og se på at en 15 åring ruser seg ihjel.»

Jente 16 år, akutthentet to ganger (bor på rusinstitusjon)

De barna vi har snakket med som forteller om et godt forhold til sine saksbehandlere og et generelt godt forhold til barnevernet, har det til felles at de også føler at de ikke bare har forstått hvorfor de har måttet flytte, men også opplevd å ha bli inkludert i de ulike fasene av akuttforløpet. En jente (18) forteller hvordan hun ble veldig positivt overrasket da hun ble presentert for et valg da hun skulle flyttes til rusinstitusjon, og hvordan hun opplevde dette som en måte å bli tatt på alvor på.

«Jeg fikk tilbud om to forskjellige plasser, jeg skulle velge selv, sa saksbehandleren min. Jeg ble helt satt ut jeg. De to stedene er jo veldig forskjellige, de har forskjellige behandlingsmodeller. Men jeg synes det er veldig bra at jeg har så mye å si. Jeg funderte i fire dager, ringte rundt og hørte hva andre mente, ringte til stedene og noen kom på besøk for å fortelle meg mer om dem. Jeg synes barnevernet er helt supre, jeg er veldig fornøyd. De har startet å ansvarliggjøre meg i mitt eget liv. Men de hadde nok stoppet meg om jeg hadde gjort noe dumt. Men man må jo se an da. En femåring kan jo ikke bestemme hva de skal, men det kan jeg.»

Jente 16 år, akutthentet to ganger (bor på rusinstitusjon)

Vi har også snakket med barneverntjenester som forteller om gode erfaringer fra slike typer forberedende samtaler og/ eller familieråd (se også del 3 i denne rapporten). Barn har blitt inkludert i tidlige samtaler med foreldrene der de har blitt introdusert for at det kan hende barnevernet vil se seg nødt til å flytte barnet hvis alvorlige situasjon oppstår, og så blitt fortalt hvordan dette i så tilfelle vil bli gjort. Barnet kan da få anledning til å ytre seg og komme med forslag og innvendinger, og oppleve å bli tatt på alvor som hovedperson. Det er vårt inntrykk at denne type forberedelser kan være med på å gjøre akutt situasjoner mer oversiktlig og forståelig for barn som opplever det. Også for de voksne involvert.

Men en god del av barna og ungdommene vi har snakket med forteller at de føler at de ikke fikk nok eller riktig informasjon da de ble hentet. Mange mener det har vært med på å gjøre akuttsituasjonen og den dagen de ble hentet for spesielt vanskelig.

«Vi kjørte langt inni skogen, kom til et skrothus, det var veldig møkkete. Jeg trodde det var der jeg skulle bo og begynte å gråte. Men så kjørte vi lenger inni skogen. Det var et koselig hus. Hun som leverte meg var i beredskaps-hjemmet i fem minutter og så dro hun. Beredskapsmor hadde visst et voksent barn som ikke bodde hjemme lenger. Men de hadde fem hunder. Jeg bodde 11 måneder i beredskapshjem.»

Gutt 16 år, hentet da han var 14 år

Når de i etterkant skal behandle den opplevelsen, og prøve å forstå hva som skjedde og hvorfor det måtte skje, kan følelsen av å ha blitt løyet til eller blitt lurt være spesielt vanskelig. Barn kan da streve med tanker om at de selv kunne gjort noe annerledes: hvis de bare hadde visst eller skjont hva som skjedde, så kunne de gjort eller sagt noe som kunne hatt innvirkning på situasjonen, kanskje til og med forhindre at det skjedde i det hele tatt.

Samtidig, kan det være en stor utfordring for barneverntjenesten og andre voksne å formidle til barnet hva som skal skje og hvorfor, på en måte som de kan forstå, og som

ikke bidrar til å gjøre situasjonen verre eller mer kaotisk enn den behøver. Barn som akkurat har fått beskjed om at de ikke skal bo hjemme, har så mange tanker og bekymringer i hodet samtidig at det er svært begrenset hva de får med seg av ny informasjon; ”det vinduet er nesten lukket” (ansatt ved barnevernvakt, Østlandet). Hvis man ikke har vært med på en slik situasjon tidligere, kan bekymringer knyttet til å si noe feil, eller å oppgi taushetsbelagt informasjon, gjøre at de voksne – læreren, helsesøster, politibetjent – sier minst mulig, og heller prøver å trøste barnet.

Ved en barnevernvakt i en by på Østlandet forteller de om et barn som skulle akutthentes og fikk høre av politiet at ”det kommer til å ordne seg”, men for ham ble det et alt for vagt, og rett og slett galt uttrykk:

«For hva betyr 'ordne seg' i en sånn situasjon? Når da og ordne seg for hvem? Han gutten ble istedenfor veldig fortvilet og opprørt. Politiet løy til meg! sa han. I slike situasjoner så vil barn føle at de ikke har fått noe informasjon, men noe av det de faktisk får med seg, kan sitte klistret lenge etterpå.»

Ansatt Barnevernvakt, Østlandet

Noen barn vi har snakket med forteller om erfaringer der de opplever at ord er blitt lagt i munnen på dem, og at ting de har fortalt om forholdene hjemme enten er misforstått eller at ord er lagt i munnen på dem.

På barneskolen hadde jeg sagt ting til barnevernet, fordi jeg ville ha oppmerksomhet. Det husket ikke jeg, men det ble brukt mot meg. Og det ble gjort ti ganger verre. Helsesøster sa til meg at hun hadde taushetsplikt og ikke skulle si noe videre, så sa hun det rett til barnevernet. Skulle ønske at de hadde snakket mer med meg og ikke bare gått rett til barnevernet. Spurt meg om hva jeg egentlig mente når jeg sa ting. Bare én gang, lenge etter henting, har en dame spurt meg om hva jeg mente når jeg sa noe, i stedet for bare å tolke det. Jeg sa at pappa var voldelig, men jeg mente ikke at han bruker vold, men at han kan bli voldsom når vi leker. Hun spurte meg om hva jeg mente med at han var voldelig. Jeg mente jo at han var voldsomt.

Gutt 16 år

STRESS OG KRISE

«Selv der alle tilsynelatende vil at barnet eller ungdommen skal flytte ut, forsøker vi å unngå hasteflytting. Vi vet at det kan være skadelig på lang sikt, og at de involverte ikke har oversikt over dette når de er i situasjonen.»

Ansatt Barnevernvakt, Østlandet

Selv om en akutthenting er godt planlagt, gjennomført etter planen, og tilsynelatende uten dramatik, vil det å plutselig bli separert fra sine omsorgspersoner,²⁰ det være seg foreldre, fosterforeldre eller andre foresatte, sette dype

20) Baugerud, Augusti Melinder velger å bruke ordet separasjoner om ”de flyttinger som barnevernet iverksetter for å understreke at det er en relasjon til en tilknytningsperson som blir brutt.” (Baugerud, Augusti, Melinder 2008: 12).

spor hos barnet eller ungdommen. En plutselig beskjed om å skulle flyttet bort fra hjemmet sitt, innebærer et brudd med tilknytning til en omsorgsperson, og det kjente og normale, selv om det normale innebærer alvorlig omsorgssvikt. Og nettopp det at det skjer så brått, og at de ikke har forutsetninger for å forstå akkurat hva det er som skjer, hva som skal skje fremover, og hva som skjer med foreldrene/foresatte, gjør at det er vanskelig for dem å behandle en slik opplevelse, selv lenge etterpå.

«Det er ett år siden de ble tilbakeført til familien, likevel tisser han på seg når han hører oss snakke om akutthenting. Han besvimte forrige gang barnevernet kom på besøk. Han kan fortsatt ikke gå på do alene, og nekter fullstendig å bruke offentlige toaletter som har sånne små avlukker. Det viser seg nemlig at han hadde rømt inn på doene på SFO da han så at barnevernet – og politiet – hentet broren hans. Det var der han satt da de kom for å hente ham. Han kan fortsatt ikke være ute med venner uten at foreldrene er der.»
Terapeut for gutt, 8 år (som ble hentet på SFO)

Forskere ved Universitetet i Oslo og HiOA har i en årrekke forsket på hva som skjer med barn som blir hentet ut av hjemmet sitt på denne måten, og vektlegger det høye og skadelige nivået av stress som barnet opplever i slike situasjoner, sammenlignet med barn som går gjennom en planlagt omsorgsovertagelse (Baugerud 2012; Baugerud og Melinder 2011). Basert på intervjuer med barna selv og observasjoner av forskjellige situasjoner der barn har blitt hentet av barnevernet, viser de hvordan barn som har blitt akutt plassert var betydelig mye mer stresset under plasseringen enn barna som ble plassert etter planlegging, det vil si tilfeller der barneverntjenesten har samarbeidet med foreldrene om plasseringen av barnet. Familien opplever ikke da den plutselige kontakten med barnevernet. Det vil si at selve måten barn blir hentet på har stor innvirkning på hvordan de har opplevd det å bli flyttet fra foreldrene sine, og hvordan de kan takle denne opplevelsen i etterkant (Baugerud og Melinder 2011). Mange av disse barna har levd under forhold som har vært preget av alvorlig omsorgssvikt, og har derfor allerede forhøyet risiko for å utvikle emosjonelle vansker, forsinket kognitiv utvikling og atferdsmessige problemer (Baugerud og Melinder 2010:10). Dermed er de også spesielt dårlig rustet til å forstå og behandle det stressnivået som en akutthenting innebærer.

I en hentesituasjon vil det være viktig å ta høyde for at barnas foreldre (eller andre omsorgspersoner) også er uforberedt på hva som skal skje, og barnas opplevelse av denne hendelsen vil være preget av hvordan de voksne tilstede oppfører seg, i første rekke omsorgspersonene, men også voksne tillitspersoner som lærere, barnehageansatte. Barn som blir hentet i hjemmet med foreldre tilstede må forholde seg til foreldre som har egne stressreaksjoner, som kan spille seg ut i form av utagerende oppførsel mot både barnevernet og barnet, og/ eller reaksjoner som resignasjon og apati (Baugerud og Melinder 2010).

«Da vi hadde barna på samtale – foreldrene var også her, bekreftet det eldste barnet igjen at det var alkohol og bruk

av vold hjemme. Barnet på 4 år hadde fortalt om redsel for at foreldrene skulle bli sinte og at det ville være fint å bli plassert. Vi informerte om at vi skulle gjennomføre en akutt-plassering, foreldrene samtykket ikke, de benektet all bruk av vold. De sa *ha det her* på kontoret, det var litt uheldig, moren ble veldig dramatisk og ropte og klenget på barna. Vi fikk vedtaket godkjent i nemda, men det har vært mye problemer i etterkant.»

Ansatt barneverntjenesten, tettsted, mellomstor kommune

Som vi har sett kan akuttsituasjoner også oppleves som veldig stressende av de ansatte i barneverntjenesten. Selv de med såkalt 'mengdetrening' og som er relativt godt rustet til å takle uforutsette hendelser og reaksjoner fra både barnet og andre personer rundt, forteller om hvordan det å jobbe med akuttsaker er en tung del av jobben, som involverer mye bekymringer og i noen tilfeller, beskyldninger og trusler.

«Noen ganger *må* vi hente unger ut akutt, og noen ganger er det ikke pent. Og vi får det ikke til å bli pent heller.»

Ansatt barneverntjenesten, mellomstor by

Jusprofessor Mons Oppedal har i flere år vært en tydelig stemme i diskusjoner om akuttparagrafene og peker i dag på en fortsatt manglende faglig interesse for selve akuttsituasjonen. Oppedal viser til at det jo er mange som forsker på og skriver om skadevirkningene for barnevernsbarn, og forskjellige tiltak i familiene, men at det fortsatt ikke er tilstrekkelig faglig basert kunnskap om akuttsituasjonen i utdanningen, hvilket gjør at det per i dag er betydelige mangler på fagkunnskap om hvordan ta vare på barnet i akuttsituasjonen. Sammenlignet med andre fagfelt, som medisin, der ansatte har akuttsituasjoner som spesialitet, mener han og flere med ham at akuttsituasjoner i barnevernet også må betraktes som *akutte kriser* som må håndteres deretter. "I barnevernet har man 'ekspertene' som mottagere, som i beredskapshjem eller akutt-institusjoner, men ikke i akuttsituasjonene" (Oppedal intervju 2017).

Hittil har vi sett hvordan det kan foregå når barn og ungdom plutselig blir hentet av barnevernet, og sett hvordan en akutthenting i seg selv kan påføre barn som allerede er i svært sårbare situasjoner tilleggsbelastninger i form av langvarige traumer. I det følgende skal vi gå gjennom forsalg og refleksjoner knyttet til hvordan det kan legges til rette for å sikre barns beste i akuttsituasjoner.

DEL 3

BARNETS BESTE I AKUTTSITUASJONER

«Jeg synes de må spørre om en annen i familien kan ta i mot barnet. De hadde ikke spurt noen av tantene eller onklene mine om noen av de kunne passe på meg og søsknene mine.»

Gutt 16, hentet da han var 14, hjemme hos foreldrene. etter 2 år i fosterhjem

«Jeg synes det er feil at de kan gjøre sånn. Det burde være en ordning med at barnevernet må få en godkjenning for å akutt plassere. En godkjenning fra noen som står enda høyere.»

Gutt 16 år

Hvordan kan det legges til rette for at en situasjon som kan være så vond og vanskelig for et barn, kan oppleves tryggere, og mindre stressende? Barnet er hovedpersonen, og barnets følelser, reaksjoner og relasjoner må være hovedfokus i hele prosessen: i forebyggende tiltak, i forberedelsene til flytting og plassering, i hele henteforløpet, og i alt etterarbeid som gjøres med og utenfor familien. Basert på erfaringene og anbefalingene fra barn og unge, samt voksne i ulike roller som har vært tilstede i akuttsituasjoner, vil vi her vurdere hva som utgjør god praksis for henting av barn ved akuttvedtak.

Vi må ta høyde for at alle situasjoner er forskjellige, og at det i noen situasjoner vil haste *veldig* å få barnet i sikkerhet. Her legger vi frem erfaringer og teknikker som vi ser har vært med på å gi barn pusterom og gjøre dem bedre rustet til å forstå og håndtere denne typen situasjoner, selv om det haster.

TRYGGHET OG FORUTSIGBARHET

For mange barn kan en akutthenting utarte seg til en svært traumatisk opplevelse, som de har store vanskeligheter med å forstå og behandle i lang tid etterpå. Som vi kom inn på i forrige kapittel, barn som allerede har vært utsatt for omsorgssvikt er svært dårlig rustet til å forstå og senere behandle brå, uventede og uoversiktlige hendelser som er typisk for akuttsituasjoner. I tillegg til sine egne reaksjoner vil barnet måtte forholde seg til sine foreldres og/ eller andre voksnes reaksjoner og et veldig høyt stressnivå. Når foreldre får beskjed om at barnevernet, noen ganger i følge

med uniformert politi, skal ta med seg barnet deres, kan dette generere uforutsette reaksjoner, som for eksempel høylytt sinne, krampeaktig gråt, eller apati og resignasjon. Foreldrene kan derfor være lite tilgjengelige til å ta vare på barnet og roe det i slike situasjoner. I mange tilfeller har barnet også en utrygg tilknytning til både egne foreldre og andre voksne fra før av. Det er derfor spesielt viktig at ansatte i barneverntjenesten som tar del i planleggingen, utføringen, og oppfølgingen av akuttfasen har god kompetanse på traumesensitiv omsorg og hvordan man ivaretar barnet emosjonelt i slike stressende situasjoner. Dette innebærer å ha hovedfokus på å sørge for at barnet opplever trygghet og forutsigbarhet, og at det ofte vil være mye viktigere å ta seg tid til dette, enn at henting skjer så raskt som mulig.

Hvordan sikre at barn som får beskjed om at de skal flyttes bort fra hjemmet sitt føler seg trygge? Igjen må vi understreke at en hver akuttsituasjon er forskjellig, og et hvert barn reagerer forskjellig og har individuelle behov for og opplevelser av hva som er trygt og hva som oppleves som utrygt. Dette er i seg selv et veldig viktig punkt i forberedelsen av en akutthenting.

Å få ha med seg noe hjemmefra

Selv om mange av barna som hentes ved akuttvedtak har bodd i hjem preget av omsorgssvikt, i hjem som de noen ganger selv ønsker å komme seg bort fra, kan det likefullt være en trygghet å ha med seg noe av sitt eget hjemmefra, noe som kan være med å opprettholde en tilknytning til det kjente og normale. Det kan være godt for barnet å

få mulighet til å være med på å bestemme hva dette skal være, for eksempel kan det føles viktig å få bestemme hvilke klær de skal ha med, passe på at de får med seg den boken de holder på å lese, dyna si, eller akkurat det kosedyret som alltid pleier å være i sengen. Spesialpedagog Elin Mellingsæter har lang erfaring med behandling av barn og familier som har opplevd akuttflyttinger, og trekker frem hvordan denne måten å involvere barnet i prosessen på kan gi dem en følelse av kontroll og dermed bidra til at barna opplever situasjonen mindre kaotisk. Når barnet får ha med seg noe hjemmefra, som en lekebil eller en bamse som de er glade i, gir det dem også noe kjent og trygt å holde fast på gjennom dagen og natten.

Mellingsæter trekker også frem at barnevernet kan forsøke å involvere foreldrene i hvordan hentesituasjonen kan gjøres på måter som er mest mulig skånsomt for akkurat deres barn.

«Dersom foreldre kan forstå at det er dette som skal skje nå, og at de kan være med på å gjøre det mindre vanskelig for barnet sitt, kan de for eksempel snakke med barnet på telefon, fortelle dem i at de er glade i dem, eller være med på å pakke en sekk til barna, med klær og leker de vet barnet liker, dersom barnet ikke kan komme hjem og gjøre det selv.»

Elin Mellingsæter, spesialpedagog

Det kan generelt være en trygghet for barnet å vite at foreldrene vet hva som skjer med dem, og det kan bidra til at hentingene ikke oppleves som et totalt brudd med alt som er kjent.

I noen få, veldig alvorlige situasjoner, vil det ikke være mulig eller ønskelig verken å la barnet oppholde seg i hjemmet eller å samarbeide med foreldrene på denne måten, for eksempel hvis barnet hentes i forbindelse med en straffesak mot foreldrene. På et barnevernskontor der de har mye erfaring med akutthenting, forteller de at de har laget en 'bamsebank' på barnevernskontoret. Barn som skal flyttes får lov til å velge seg en bamse, eller en liten leke som de kan ha med seg til beredskapshjemmet eller akutttinstusjonen:

«Vi har fått høre fra barn at det har betydd veldig mye for dem. Flere ganger har vi sett at de har hatt dem med seg tilbake på hvert møte, til og med litt eldre barn. Vi hadde en tenåring her som vi tenkte var litt for stor for en bamse, han valgte en liten figur som han kunne holde i uten at det syntes, og han har senere fortalt at han alltid hadde den lille figuren i lomma.»

Ansatt barneverntjenesten, storby

Noen av barna og ungdommene vi har snakket med forteller at de husker å ha fått beskjed om å pakke med seg en bag i full fart, men de har ikke opplevd å ha fått

hjelp til å tenke over at de skal velge ting eller klær som betyr noe for dem. En gutt forteller at han ikke fikk lov til å dra hjemom, at de heller stoppet på et kjøpesenter og han fikk med seg noen penger som han skulle forte seg å kjøpe noen klær for. I vår oppfatning er dette en helt annen og mye mer utrygg opplevelse for en 13 år gammel gutt, sammenlignet med det å få lov til å ha med seg noen av sine egne klær og ting hjemmefra.

Legge til rette for barnets medvirkning i hele akuttforløpet

Barns rett til informasjon og medvirkning fordrer at voksne legger til rette for at barna forstår situasjonen og forholdene de står i, slik at de kan uttrykke seg og delta på egne premisser. I en akuttsituasjon kan dette være utfordrende, men likefullt, og kanskje nettopp derfor, er det svært viktig å gjøre sitt ytterste for å legge til rette for at barn medvirker i slike prosesser.

Selv om vi opplever at det er bevissthet rundt viktigheten av å gi barnet god informasjon i hasteforløpet, er det få av de vi har snakket med som har vist til eller reflektert rundt hvordan dette bør gjøres. Gitt at selve hentesituasjonen kan være uforutsigbar er det spesielt viktig å ha gode rutiner og å lage planer (når det lar seg gjøre) for å sikre barnets rett til å få riktig informasjon og på bakgrunn av det si sin mening og bli hørt på, i selve akuttforløpet. Dette kan bidra til å gi barn en følelse av å ha litt kontroll på en situasjon som kan være preget av kaos og uoversiktighet.²¹

Tydlig og ærlig informasjon

Vi opplever at det er bred enighet om viktigheten i at barn som får beskjed om at de skal flyttes, må få riktig og ærlig forklaring på hva som skal skje og hvorfor de må bli med barneverntjenesten akkurat nå. Både barn og barneverntjenesten har fortalt om hvordan det kan være veldig uheldig å prøve og skjule sannheten for barnet. Barn som har fått høre at 'mamma er syk' og at dette er grunnen til at de ikke kan bo med henne lenger, vil for eksempel kunne bli svært redd for at deres nærmeste skal bli syke på senere tidspunkt, i frykt for at de skal bli flyttet igjen. Hvis barn istedenfor får en ærlig forklaring på hvorfor de må flytte, for eksempel at foreldrene ruser seg, får de bekreftet sin egen virkelighetsoppfatning, snarere enn å bli holdt utenfor og løyet til. Som vi har vært inne på kan det også være veldig viktig og betryggende for mange barn å få vite hva som skal skje med foreldrene deres, at de får hjelp og at de også blir tatt vare på. Barn vi har snakket med som har blitt flyttet bort fra søsken forteller at de har vært veldig bekymret og skulle ønske de fikk vite hvordan det gikk med dem.

«Jeg spurte hvor søsknene mine skulle flytte, men de sa at det er skjult adresse, så jeg fikk ikke dele min adresse eller vite deres. Etter tre uker fikk jeg samvær med dem. Det var rart. Vi visste hele tiden at vi skulle dra igjen. Klarte ikke å

21) Se også Baugerud og Melinder (2010 og 2011) for viktigheten av å redusere stresset og opplevelsen av kaos for barn som skal flyttes, og Bufdir 2014 for gjennomgang av "god praksis i akuttarbeid"

«Vi hadde en tenåring her som vi tenkte var litt for stor for en bamse, han valgte en liten figur som han kunne holde i uten at det syntes, og han har senere fortalt at han alltid hadde den lille figuren i lomma.»

Ansatt i barneverntjenesten, storby

være ordentlig glad. Jeg skjønnte hva som skjedde, men det gjorde ikke de andre. Jeg føler det må være enda verre.»

*Gutt og storebror 16 år, hentet da han var 14
(med søsken 6 og 8)*

Det å bli skilt fra søsken, i tillegg til å bli flyttet fra foreldrene, oppleves som svært tøft og veldig vanskelig å forstå og akseptere for barn som hentes akutt. Når søsken flyttes sammen derimot kan dette bidra til å skape en trygghet og en kontinuitet i en situasjon som ellers er preget av utrygghet og brudd (Bufdir 2014: 29). Som fremhevet i Bufdirs gjennomgang av akuttarbeid, er viktigheten av å flytte søsken sammen også presisert i FNs retningslinjer for barn som skal tas hånd om av barnevernet. Her presiseres det at søsken som hovedregel skal få bo sammen, og bare flyttes hver for seg hvis det er tydelig risiko for skade eller andre hensyn som er begrunnet med barnets beste (Bufdir 2014: 29, se også UN 2009).

Som vist med eksempelet under, har vi hørt fra flere barn som har blitt akutthentet at de ikke har noen forståelse av hvor de skal når de blir satt i en bil på vei bort fra hjemmet. Forståelig informasjon om konkrete ting som hvor lenge reisen skal vare, hvor de skal (så langt de kan si det), hva som kommer til å skje i timene og dagene fremover, vil kunne hjelpe mange av disse barna med å forstå litt mer av det som skjer med dem.

«Jeg satt i bilen med de to damene i ca. fire timer til vi kom til beredskapshjemmet. Jeg visste ikke at det var til den byen vi skulle. Jeg måtte spørre om alt. De forklarte meg ingenting. Satt i mine egne tanker og gråt hele turen.»

Gutt 16 år, hentet da han var 14 år

Vi har også sett hvordan barn kan huske veldig godt enkelte utsagn eller forklaringer som har blitt gitt til dem, og voksne som skal ta vare på barn i en slik situasjon må være veldig bevisste på hva de sier til barna, og hvordan de sier det. Og ikke minst, må de huske på at barnas egne utsagn og oppførsel, ikke nødvendigvis er rasjonelle reaksjoner på det som faktisk blir sagt eller spurt om. Noen barn smiler, er rolige og gjør som de blir fortalt i en slik situasjon, men det betyr ikke at de er *enige* i det som skjer, eller har forstått at det er til deres beste.

Samtidig må de voksne som er med barnet i denne situasjonen også ta høyde for at det ikke er sikkert at barnet er i stand til å skjønne det som skjer, selv om det blir fortalt og forklart mange ganger. Barn vil trenge tid til å forstå hva

som har skjedd, og bør få anledning og hjelp til å snakke gjennom denne hendelsen flere ganger også i dagene som følger akuttflyttingen. Barnevernets oppfølging av barnet i etterkant av flyttingen bør derfor legge godt til rette for at barnet får snakket gjennom hendelsesforløpet i akutthentingene flere ganger, helst sammen med noen som selv tok del i henting og som på den måten kan dele og bekrefte barnets opplevelser.

Noen av barna vi har snakket med har vært enige om avgjørelsen, men uenige om hvordan flyttingen ble utført, og tidspunktet de ble hentet på. Vi har for eksempel hørt fra barn hvordan de skulle ønske at de ikke ble flyttet akkurat den dagen den viktige fotballkampen skulle være, eller at de ikke forstår hvorfor det måtte skje akkurat mens de var på besøk hos venninnen sin. I slike tilfeller er det forhåpentligvis gode grunner til at flyttingen måtte skje på denne måten, men det at barna i etterkant går og grubler og kanskje funderer på hvordan de selv kunne gjort noe annerledes (for eksempel ikke gått på besøk til venninnen sin) gjør at det er vanskeligere for dem å forstå og slik akseptere det som skjedde den dagen.

Barn må få anledning til å protestere og være uenige

Hvordan lytte til barn som ikke vil bli flyttet? Hvordan sikre at de opplever å bli tatt på alvor og blir hørt i slike situasjoner, selv om avgjørelsen allerede er tatt? Dette er utfordrende problemstillinger i situasjoner som kan være preget av hastverk og kaos. Likefullt, og kanskje nettopp derfor er det så viktig å ha tenkt igjennom dette i planleggingen og utføring av akuttflyttinger, slik at barnet opplever at de blir respektert som hovedpersonen i situasjonen.

Barn reagerer på mange forskjellige måter når de blir fortalt at de skal flyttes. Mange vi har snakket med i barneverntjenesten og på skoler, forteller om at det ikke er uvanlig at barn, og spesielt ungdommer reagerer med utagerende sinne når de får beskjed om at de skal flytte bort fra hjemmet sitt. Kan barneverntjenesten i samarbeid med skolen, politiet eller andre, planlegge møtet med barnet på en måte som gir barnet anledning til å uttrykke at de er uenige, uten at det eskalerer slik at voksne må bruke makt?

I del 2 hørte vi fra en gutt som forteller om hvordan han ble så sint og provosert da han fikk beskjed om at han skulle flytte at han kastet ting rundt seg, knuste ruter og løp ut. To politibetjenter var allerede tilstede på møtet, og det ble de som grep inn og hentet gutten tilbake til møterommet med makt/tvang. Guttens reaksjon ble møtt med makt og han ble holdt fast av to politimenn, og han forteller hvordan

«For mange barn oppstår akuttsituasjonen på bakgrunn av noe de selv har fortalt, for eksempel til en lærer eller en annen voksen utenfor familien.»

dette provoserte ham ytterligere. Hvordan kan barnevernet og andre voksne rundt legge til rette for at en 11 åring som får beskjed om at han skal flytte fra foreldrene sine – kan få lov til å reagere med sinne?

Denne gutten er nå 18 år og forteller at han opplevde at de voksne ikke tok situasjonen alvorlig og at han ble veldig provosert av at de smilte til ham istedenfor å høre på ham. I dette tilfellet kjente også barneverntjenesten både gutten og hans foreldre godt. I et flertall av akuttsituasjoner kjenner barnevernet allerede til familien og barnet som skal hentes, og det vil være mulig å se for seg tenkelige reaksjoner hos både barnet og de voksne. Hvis man ser for seg at barnet kommer til å reagere med sinne, kan dette være et ekstra insentiv for å forsøke å samarbeide med foreldrene eller noen andre voksne barnet er trygg på i planleggingen av henting. Dersom det er anledning til det, kan det også virke forebyggende å ha involvert barnet selv i planleggingen i barnevernet med mye erfaring med bruk av familieråd forteller hvordan de har gode erfaringer med at barn er med på samtaler og familieråd der det snakkes åpent om at det kan hende at barnet må flytte ut av hjemmet (for en kort eller lengre periode), og at det er ulike måter det kan gjøres på. Barnet kan kanskje bli presentert for et par mulige scenarier, og kan få mulighet til å si hva hun synes hadde vært den beste måten. Selv om det ikke vil være mulig for barnet å mentalt forberede seg på en slik hendelse, så kan denne typen samtaler være med på å gjøre hentedagen mer forutsigbar og mindre sjokkartet enn hvis de ikke har fått være med på forberedelsene. Selv om barnet fortsatt kan være veldig uenig, vil hun da være mer forberedt og slik bedre rustet til å forstå både det som skjer og sine egne følelser og reaksjoner.

Noen barn angret på ting de har fortalt

For mange barn oppstår akuttsituasjonen på bakgrunn av noe de selv har fortalt, for eksempel til en lærer eller en annen voksen utenfor familien. Noen barn kan bli lettet når de da opplever at barnevernet tar kontakt og henter dem, de opplever å ha blitt hørt på og at deres egne bekymringer har blitt tatt på alvor. Men for andre barn kan det derimot være vondt når de skjønner at det er det de selv har fortalt som har ført til at de blir hentet av barnevernet. Det at noen har fortalt historien deres videre til barnevernet, kan oppleves som et alvorlig tillitsbrudd, og barn kan angre veldig på at de har fortalt hvordan de har det hjemme. Det kan være veldig vondt for et barn å føle skyld for at familien ikke skal bo sammen.

I alle tilfeller vil det være viktig for voksne å fortelle barn at det som skjer med dem og familien deres ikke er deres skyld eller ansvar. De må få hjelp til å forstå at de ikke har gjort noe feil og at det er barnevernet som er ansvarlig for alle avgjørelser i forbindelse med flyttingen, og at foreldrene deres også vet dette.

Utsiktet flytting

Som vi så innledningsvis, rapporterer Norsk Fosterhjemforening om en økning i antall henvendelser fra fosterforeldre som har opplevd 'utsiktet flytting' av barnet som har bodd hos dem, det vil si at barneverntjenesten har tatt en avgjørelse om at barnet skal flyttes. Flere forteller at de opplever at saksbehandlere i barnevernet har 'tatt litt lett på' vurderinger om barnet skal bli flyttet ut av familien, at det kanskje har virket som en lettvinnet løsning for dem, istedenfor å sette i gang med ressurskrevende tiltak i familien (intervju Norsk Fosterhjemforening 2017). Noen mener også at ungdommer blir satt i en veldig vanskelig situasjon når de får opplevelsen av at de selv kan 'generere' en flytting bort fra hjemmet sitt, ved å beklage seg til saksbehandler. Det kan være tungt for et barn eller en ungdom å bære en slik avgjørelse, spesielt hvis de opplever at de ikke har det bedre dit til flyttes til. Barnevernsansatte vi har snakket med beskriver hvordan barn som flyttes fra fosterfamilie, kan føle sterk skyld for at de blir flyttet fra fosterfamilien, at familien har gitt dem opp og at hvis de hadde gjort noe eller oppført seg annerledes, kunne de kanskje fått lov til å bli værende.²² Barn og ungdommer kan inkluderes i samtaler med fosterforeldre og barneverntjenesten som tar for seg temaer knyttet til at det *kan* og *vil* komme vanskelige dager og situasjoner, og at det kan hende at barn får lyst til å flytte ut, og at dette er veldig vanlig, i alle familier. Sammen kan man da legge en plan for hvordan sånne konflikter kan løses, uten flytting.

Politiets rolle

Som vi så i del 1, i akuttsituasjoner der politiet er til stede i etterforskningsøyemed, er det nå vanligere enn før at politiet ønsker å snakke mye med barnet med en gang. Denne praksisen byr på særegne utfordringer for å sikre at det er barns beste som er førende prinsipp for håndteringen av akuttsituasjonen, også når det er politiet som har ansvaret. Flere av barna og ungdommene vi har snakket med som har erfaringer med politibistand uttrykker forståelse for at politiet er med i noen akuttsituasjoner, som en gutt på 17 år uttrykker det: "Jeg hadde ikke gått for å hente meg uten politi." Men de har likevel klare

22) Siden ingen av barna vi har snakket med har blitt flyttet fra fosterhjem, går vi ikke nærmere inn på dette temaet her. For en grundig gjennomgang av litteratur på temaet utsiktet flytting, se "Utsiktet flytting fra fosterhjem. En litteratursammenstilling" (Backe-Hansen, Christiansen og Havik 2013).

oppfordringer til hvordan politiets rolle og oppførsel kan bidra til å gjøre akutt situasjonen mindre skremmende og kaotisk. Noen av ungdommene vi har snakket med har opplevd at politiet har oppført seg veldig brutalt, og de kan ikke forstå hvorfor dette var nødvendig. Deres oppfordring er først og fremst at politiet ikke må behandle dem som kriminelle voksne. En annen oppfordring er at både politiet og barneverntjenesten bør vurdere mulighetene for hvordan å ikke gjøre henting så synlig. For eksempel kan man velge å ikke benytte seg skolens hovedinngang, hvis det er på skolen barnet er når det skal bli hentet, og vurdere om det er nødvendig å benytte seg av uniform og tjenestebil. Barn og ungdom tilknyttet Landsforeningen for Barnevernsbarn og Forandringsfabrikken uttrykker tydelige anbefalinger knyttet til at politiet bør stille i sivil.²³

Det er i vår forståelse at i mange situasjoner vil ikke politiet kunne etterfølge rådet om å ikke anvende seg av uniform eller tjenestebil. De vil i tillegg også kunne se seg nødt til å stille med ulike former for beskyttelse som skjold og skuddsikker vest når de skal rykke ut til en situasjon de anser kan eskalere og bli utrygg (Vorland og Skjørten 2017:51). Desto viktigere er det at politiet alltid må være bevisste sin bruk av uniform og tjenestebil, og hva slags innvirkninger dette har på barnets opplevelse av situasjonen. Basert på erfaringene fra barna og ungdommene vi har snakket med ser vi også viktigheten av at politibetjenter på patrulje har kunnskap om hvordan akutt situasjoner oppleves for barn og hvordan de kan bidra til å gjøre det mindre skremmende.

Generelt vil godt og tett samarbeid mellom politiet og barnevernstjenesten, basert på tillit og god kjennskap til hverandres retningslinjer og praksiser kan være med på å sikre at akutt situasjonen løses på en måte som er mindre skremmende og mer forståelig for barna tilstede. For eksempel har vi fått høre eksempler på saker som omhandler vold i familien, der barneverntjenesten og politiet i fellesskap har vurdert at siden barnet ikke er i direkte fare og politiet ikke må ta ut tiltale med en gang, slik at de sammen kan kartlegge når og hvor det er mest skånsomt for barnet å bli hentet, og på bakgrunn av dette legge en plan for pågripelse av foreldre/ foresatte og akutthenting av barnet. Som en ansatt på barnevernvakten sa, "så slipper vi å vekke en toåring som sover og ta henne med oss bort".

Å gi barnet et pusterom

Uavhengig om barn har kunnet bli tatt med på forberedelse av henting, er det veldig viktig å etterstrebe å gi barnet så mye tid som mulig i situasjonen, både til å forstå, til å reagere og ytre seg, og til å roe seg.

«Jeg synes det kan bli for mye hastverk i situasjonen! Særlig for de minste barna, de må føle at de er trygge. Jeg tror man kan gjør sånne små enkle grep, som å stoppe på en bensinstasjon og kjøpe en bolle for eksempel. Da kan ting kjennes litt roligere.»

Jente 16 år

I denne rapporten kommer det frem flere gode erfaringer og anbefalinger om hvordan voksne tilstede kan legge til rette for at barn får pusterom i akutt situasjonen. Vi har fått høre om hvordan barnevernet har gjort avtaler med andre familier som kjenner barna godt, slik at de kunne få overnatte hos dem noen netter, og blir fortalt om flyttingen i trygge omgivelser, og slik være bedre forberedt på å dra til beredskapshjem noen dager senere. Jurist og professor Mons Oppedal som har lang erfaring med forskning på akutt paragrafene, fremhever at barnevernet ikke bør tenke at akutt plasseringen skal bli ferdig den samme dagen, men snarere etterstrebe å gi barna pusterom, la barna sove hos noen de kjenner den første natten, og så langt det går, la barna selv ære med å peke ut hvem det skal være.

«Det er lettere å komme hjem igjen etter å ha vært på besøk hos en tante i to uker, enn hvis du har vært i beredskapshjem.»

Mons Oppedal, intervju 2017

Men i Oppedals erfaring gjøres dette alt for lite, blant annet på grunn av hva det kan innebære av saksbehandling og hvordan det kan være 'komplisert' å samarbeide med familien i slike situasjoner: "Jeg tror det blir ansett for å klusse det til når barnet blir flyttet til noen i familien. Det er enklere å flytte dem til fosterfamilie eller institusjon, da er det andre regler om samvær og tilsynelatende mindre mellommenneskelige komplikasjoner" (Oppedal intervju 2017).

Vi har hørt fra barnevernvakten som samarbeider med politiet slik at de så langt de kan unngår å hente barna ut

«Det er lettere å komme hjem igjen etter å ha vært på besøk hos en tante i to uker, enn å ha vært i beredskapshjem»

Mons Oppedal

23) Landsforeningen for barnevernsbarn: "Det bør etterstrebes at bruk av politi under en akutt plassering er sivile" (Politisk plattform 2017-2018) og Forandringsfabrikken: "Ved gjennomføringen av barnevernsvedtak unngås politibistand så langt det er mulig. Når det likevel er nødvendig, ber vi politiet om å komme i sivil ("Anbefalinger til god praksis for et barnevern som samarbeider med barn og unge" 2016)

fra familien når det er mørkt og/ eller når de sover, fordi de vet vil gjøre situasjonen ekstra vanskelig og skummel for dem. En SFO-ansatt har fortalt at hun tok med seg de to barna som skulle hentes til skolekjøkkenet, slik at de sammen kunne lage matpakke til den lange togturen barna hadde foran seg.²⁴

BEREDSKAP OG PLANLEGGING

Som fremhevet av Baugerud og Melinder (2010: 13), er det viktig at voksne som er tilstede når barn blir hentet, primært barnevernstjenesten, men også politibetjente, etterforskere, ambulanspersonell, helsesøster, lærere og andre, er godt informert om hvordan dette kan oppleves for barn og hvordan de best mulig støtte barnet og hjelpe dem å forstå en slik stressende situasjon.

Kunnskap og forberedelser i barnevernet

Ansatte i barnevernet vi har snakket med har fremvist god kjennskap til generelle rutiner ved akuttvedtak, og har god oversikt over de relevante paragrafene i barnevernloven. Det er også utarbeidet detaljerte og tilgjengelige veiledere for akuttarbeid.²⁵ Naturlig nok er det derimot stor variasjon i ansattes egne erfaringer med å stå i en akuttsituasjon; der barnevernvakter har 'mengdeerfaring' og kan lene seg på godt etablerte rutiner og samarbeid mellom etater og personer, har andre barnevernkontorer få akuttsituasjoner i løpet av et år, og de ansatte har lite eller ingen egen erfaring når de plutselig en dag får en alvorlig bekymringsmelding. Samtidig vil ingen akuttsituasjoner være like, og bevisst og kunnskapsbasert beredskap vil være like viktig for de med lite så vel som mye erfaring. Vi har også fått beskrevet hvordan praksis i akuttsituasjoner, og i det hele tatt, om en situasjon oppfattes som akuttsituasjon, kan følge trender og etablerte forståelsesrammer, hvilket i noen tilfeller kan prege hvordan man forstår den enkelte situasjonen og det enkelte barnets behov. Som beskrevet av en barnevernansatt i en mellomstor by: "Før var vi 'nei-barnevern', vi gikk inn i familier og lette etter risikofaktorer, og da fant vi jo ofte det."

Sentrale fagfolk er tydelige i sin etterspørsel etter økt faglig fokus på akuttarbeid i barnevernsutdanningen, spesielt med tanke på hvordan ta vare på barnet i en akuttsituasjon, og kunnskap om den belastningen og det traumet en akuttflytting påfører barna (Oppedal, Baugerud, Mellingsæter intervjuer 2017).

Jobbe med familien

I arbeidet med denne rapporten har vi erfart hvordan flere barneverntjenester forteller om hvordan de har iverksatt endringer i både metoder og holdninger for å utvikle hvordan de samarbeider med familie og nettverk, og hvordan dette kan ha betydelig innvirkning på både om og hvordan de iverksetter akuttvedtak. Godt samarbeid med familien kan i beste fall bidra til å forebygge at forholdene i hjemmet blir så alvorlige at de krever at barn må hentes ut akutt.²⁶

I forslag til endringer i barnevernloven finner vi sterke føringer om at barnevernet bør vurdere familieråd eller andre metoder for nettverkskartlegging både når barn trenger fosterhjem og ved frivillig plassering, akuttsituasjoner og omsorgsovertagelse (Prop. 169 L (2016-2017)).

Familie-råd betegner tilrettelagte møter mellom familien og barnets private nettverk, og barnevernet. Barnets nære og utvidede familie, som besteforeldre, tanter, onkler, samt andre voksne i nettverket som barnet er knyttet til, samles og engasjeres for å planlegge og fordele oppgaver i samarbeid med barnevernet, for å komme frem til en plan som skal bedre barnets og familiens situasjon ("Familieråd – gode løsninger for barnet i slekt og venner" Bufdir.no).²⁷ Når barnevernet kjenner familien og allerede har snakket om hva barnverntjenesten kan og må gjøre dersom omsorgssituasjonen forverres, har man ha bedre forutsetninger for å kjenne både foreldrenes og barnets reaksjonsmønstre, og man kan, i mange tilfeller, planlegge hvordan henting skal foregå ut i fra dette.²⁸ Som fremhevet av Baugerud og Melinder (2010:13), vil barn som er forberedt på at noe skal skje, kunne oppleve mer kontroll over sin egen situasjon. De er også vanligvis mindre stresset enn barn som ikke er forberedt på akuttenting.

Barnevernsansatte vi har snakket med forteller at det kan være utfordringer knyttet til å samle barnets nettverk, men at det veldig ofte fører til gode og konstruktive planer for å ivareta barnet. Slike metoder kan øke sjansene for å finne gode løsninger for barnet i omgivelser som er kjente og 'normale' for dem, og vi har også hørt hvordan det bidrar til å bygge tillitt mellom barnverntjenesten og familier.²⁹ Det å involvere familien og nettverket tidlig i beslutningsprosessene ser ut til å bidra til å fremme et godt samarbeid mellom barneverntjenesten og foreldrene også i etterkant av en flytting.

24) Men vi har også fått høre hvordan en lærer ikke fikk lov til å verken treffe eleven sin som skulle hentes den morgenen, eller til å gi henne en sjokolade til å ha på turen, begrunnet i at dette var en alvorlig hendelse som ikke skulle gjøres koselig.

25) Bufdir har tilgjengeliggjort et digitalt akuttverktøy "som skal brukes i situasjoner hvor barneverntjenesten har besluttet å hasteflytte barn." Denne er tilgjengelig her: <https://www.bufdir.no/hasteflytting/>

26) "Familieråd brukes med hell for å finne fosterhjem i barnets slekt og nettverk, og rundt 280 kommuner tilbyr nå denne metoden (...). Selv om stadig flere familier får tilbud om familieråd, er det få kommuner som har innført rutiner for systematisk bruk av arbeidsmåten (...) noen kommuner har satset bevisst på familieråd, som for eksempel Kongsberg, Frogn, Horten og Røyken (...)" Meld.St. 17 (2015 – 2016) "Trygghet og omsorg – Fosterhjem til barns beste". Foreløpige funn viser at en mer aktiv bruk av for eksempel familieråd, både i forkant av og i selve akuttsituasjonen, har sammenfalt med en betydelig nedgang i bruken av akuttvedtak (Fontene 2016)

27) <https://www.bufdir.no/familierad/>

28) Under kvalitetsmål 5 i Bufdirs veileder for akuttarbeid, heter det at "forberedelsene til en akuttsituasjon, må [derfor] også inkludere kunnskap om biologiske foreldres reaksjoner." Barnet opplever å bli tatt godt vare på og behandlet med respekt"

29) Departementet hevder også at forslaget kan "bidra til at barneverntjenesten på en mer systematisk måte tar hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn, jf. fosterhjemsforskriften § 4." Prop. 169 L (2016-2017), s. 55.

«Der det lykkes å få til gode samtaler og felles planlegging med familie og nettverk, kan dette også bidra til å styrke tilliten til barnevernet som institusjon, hvilket igjen kan bidra til å senke terskelen for familier til å ta i mot hjelpetiltak.»

Ved å bevisstgjøre større deler av barnets nettverk, kan barnet selv også oppleve at deres omsorgssituasjon blir tatt på alvor og de kan få bekreftelse på sine opplevelser av hvordan de har det i familien. Dette er spesielt viktig når vi vet at mange barn blir flyttet tilbake igjen til familiene sine etter en akutthenting og trenger god oppfølging i tiden etterpå. Også for barn som blir boende i fosterhjem vil det være bra at det er godt og tillitsfullt samarbeid mellom barneverntjenesten og barnets biologiske foreldre. Men barn og ungdom vil også kunne synes det er ubehagelig å skulle være sentrum for en slik oppmerksomhet. Slike møter vil kreve det god og inkluderende forberedelse fra barnevernets side for å sikre at de inviterte, og spesielt barnet, vet hva de går inn i, og hvorfor.

«Jeg er sånn at jeg ville sagt nei til sånne ting som familieråd, spesielt hastefamilieråd. Jeg har lest at det gir gode resultater. Men jeg bare hater sånne settinger. Det er ubehagelig.»

Jente 16 år

I tilfeller der det er bekymring for og mistanke om grov vold og/ eller overgrep, kan det være vanskelig å tilrettelegge for slike møter, blant annet på grunn av hensyn til politiets etterforskning.

Der det lykkes å få til gode samtaler og felles planlegging med familie og nettverk, kan dette også bidra til å styrke tilliten til barnevernet som institusjon, hvilket igjen kan bidra til å senke terskelen for familier til å ta i mot hjelpetiltak. En barnevernansatt vi har snakket med beskriver også hvordan hun har opplevd at det å samarbeide mer aktivt med familien og nettverket har bidratt til å forbedre henne egen arbeidssituasjonen, fordi hun ikke lenger føler at hun alene satt med det tunge ansvaret for å komme frem til gode løsninger for barnet og familien (intervju ansatt i barneverntjeneste, mellomstor by).

Beredskap på skoler og i barnehager

Som vi skrev innledningsvis, hadde dette prosjektet oppstart på bakgrunn av henvendelser fra mange opprørte og bekymrede lærere som har opplevd dramatiske hentinger i sine klasserom. Samtidig ser vi fra vår kontakt med ansatte på skoler at det vanligste er likevel at man ikke har erfaringer med dette. I noen tilfeller har vi blitt fortalt at 'dette skjer

ikke her.' Vi mener at skoler og barnehager bør være beredt på at det kan skje, og være bevisste på at når det skjer, kan barnets opplevelse av henting, og barnets forhold til skolen fremover, avhenge av hvordan lærere, sosiallærere, helsesøster, rektor og andre oppfører seg i denne situasjonen. Mange vi har snakket med, både barn og voksne, har fortalt om gode opplevelser fra at en fra skolen har vært med i akutthenting, både i samtaler med barnevernet, og fulgt barna helt dit de skulle sove den natten.

For mange ansatte på skoler og barnehager rundt i landet, vil det å få en telefon fra barnevernet om at en elev skal bli hentet, skje for første gang. Noen vil føle seg trygge på hva de skal gjøre, og på forhånd ha tenkt igjennom hva som er viktig å huske på for å ivareta barnet i en slik situasjon. I mange tilfeller har barnehagen eller skolen allerede vært i kontakt med barnevernet angående barnet som skal hentes, for eksempel ved at det er de ansatte selv som har sendt bekymringsmelding, eller at de har vært informert om andre hjelpetiltak i familien. For andre igjen kan en slik henvendelse komme som et sjokk, og vi har fått høre hvordan lærere og barnehageansatte har reagert med vantro på det barnevernet forteller.

Et hvert barn har forskjellig historie, og en hver henting vil utspille seg ulikt. Men gode planer og beredskap kan sikre at ansatte på skoler og i barnehager kan ivareta barnet på best mulig måte i denne situasjonen, uavhengig av hva slags bekymring som foreligger. Våre forslag og refleksjoner er ment for å bidra til at de ansatte på skoler er godt forberedt på å ta vare på barnet i situasjonen, og gjøre det 'lettere' å eventuelt komme tilbake til skolen etter en hastehenting, enten det er til den samme skolen, eller til en ny.

Først og fremst mener vi barnehager og skoler bør være bevisste på at akutthentinger kan forekomme, også der det ikke har skjedd før. Der fattigdom regnes som en forklaring og slik en slags 'pekepinn' for hvilke barn som kan komme til å bli mottagere av hjelpetiltak, er det ingen kjennetegn som kan forklare hvilke barn som vil oppleve en hastehenting (Bufdir/ SSB 2017).

Planlegge for akutthentinger³⁰

I skolens rutiner for kontakt med barnevernet bør det inngå detaljerte planer for hva som skal gjøres i en hastesituasjon.

30) Som nevnt over, har vi ikke snakket med barnehageansatte for dette prosjektet, siden ingen av barna vi har snakket med var i barnehagen da de ble hentet. Men vi vil likevel foreslå at ansatte i barnehager også bør utarbeide lignende beredskapsplan for deres samarbeid med barneverntjenesten i akutsituasjoner. Barn i barnehagealder utgjør i dag den største andelen av barn som hentes ved akuttedtak, og flere av disse hentes mens de er i barnehagen (Bufdirs barnevernstatistikk 2017).

«Når barnevernet er synlige og tilgjengelige også utenom krisesituasjonene, kan det bidra til å styrke tilliten både blant barn og voksne.»

Hva gjør personalet når barnevernet ringer angående en elev som skal hentes? Hvem skal, og hvem skal ikke kontaktes, hva anses som taushetsbelagt informasjon? Det kan også være nyttig å ha blitt enige om hvem som bør hente eleven ut av klasserommet hvis det blir aktuelt, for eksempel basert på hvem som vanligvis har denne rollen. Slik kan man bidra til at det oppleves mindre stigmatiserende for eleven.

I tillegg til at hver enkelt skole bør øke bevisstheten og etablere rutiner for akuttssituasjoner, kan barnevernet også bidra til at deres samarbeid med skolene styrkes og bistå skolene med gode råd og føringer på hva som skal gjøres i akuttssituasjoner. Det kan for eksempel utarbeides felles retningslinjer for instruksjoner barnevernet gir til ansatte på skoler når de ringer og forteller at de er på vei for å hente et barn, for eksempel spørre om rektor er informert, minne om regler om taushetsplikt, og foreslå at eleven hentes ut av klasserommet av en person ved skolen som hun er trygg på. I mange tilfeller vil dette falle seg naturlig for de ansatte på skolene som kjenner elevene godt og er trygge på hva de skal gjøre, men for å sikre at dette er normal praksis alle skoler, kan barnevernet bistå med å tilrettelegge for slik planlegging.

Mange lærere og andre på skoler har god kjennskap til elevens nettverk og vennekrets, og dette kan være til stor hjelp i en akuttssituasjon. Vi har hørt historier om hvordan barnas lærere har kunnet hjelpe til med å komme med forslag på hvor barnet kan overnatte og i noen tilfeller tilbringe litt tid hos, som et alternativ til beredskapshjem og fosterhjem. Skolen er da med på å gjøre denne opplevelsen litt mindre 'brå' og opprivende for eleven. Denne typen ordning fordrer selvsagt at barnevernet har anledning til å ta ansvar for at den foreslåtte familien er rustet til en slik oppgave, samt å følge den godt opp underveis.

Generelt kan god kontakt mellom skoler og det lokale barnevernet, og gjensidig forståelse av roller og ansvar ved akuttssituasjoner, bidra til å sikre at barna og foreldrene deres har en god forståelse av hva barnevernet er og hvordan de jobber. En barneverntjeneste i en bydel i Oslo forteller om hvordan de ser viktigheten av at de ikke bare gjør seg kjent blant lærerne, men også blant elevene, og de forsøker komme på besøk i klassene og fortelle om hva barnevernet kan hjelpe barn og familier med. Når barnevernet er synlige og tilgjengelige også utenom krisesituasjonene, kan det bidra til å styrke tilliten både blant barn og voksne. Barn som bare ser barnevernet sammen med uniformert politi, vil naturlig nok lage sin egen versjon av hva slags jobb de gjør.

Oppfølging av elever som har blitt akuttflyttet

I tillegg til å være forberedt på at elever og barn kan bli akuttthentet, vil det også være viktig å være forberedt på å ta i mot elever som har blitt akuttflyttet på en god og trygg måte. I tillegg til de de har med seg av opplevelser hjemmefra, bærer de også på minnene og bekymringene knyttet til akuttflyttingen. Barn som begynner på helt ny skole etter å ha blitt akuttflyttet og slik opplevd et stort brudd i tilknytning og tilhørighet til både familie, venner og andre relasjoner, behøver god oppfølging og forståelse fra de voksne rundt seg. For barn som var på skolen da de ble akuttflyttet kan det være viktig å være oppmerksomme på hvordan en akuttthenting fra skolen kan ha påvirket elevens forhold skolen generelt og til tillitt til de voksne på skolen spesielt.

For de som blir flyttet tilbake til familiene sine og slik tilbake til den samme skolen de var på da de ble hentet, kan denne opplevelsen også sterkt prege barnet forhold til læreren sin, helsesøster, rektor, sosiallærer eller andre som på en eller annen måte var delaktige i akuttthenting. Noen kan føle sterk tilknytning, mens andre beskriver følelser av å ha blitt sviktet og sterk mistillit. Skoler kan for eksempel legg til rette for at eleven får flere anledninger til å snakke om opplevelsene sine og støtte til å forstå og bearbeide det som har skjedd, helst sammen med lærer, rektor eller andre som var tilstede da de ble hentet.

EN AKUTTSITUASJON HAR INGEN KLAR SLUTT

Barn vi har snakket med har fortalt om hvordan det å bli hentet ved akuttvedtak kan oppleves som en begynnelse på noe, like mye som at noe avslutteskutthenting kan være starten på opptil flere flyttinger: fra beredskapshjem til fosterhjem, fra fosterhjem til nytt fosterhjem, flere flyttinger mellom institusjoner, eller flytting fra beredskapshjem og tilbake til sin biologiske familie. I alle tilfeller representerer den første henting en stor omveltning og en begynnelse på en ny tilværelse, som barnet ikke nødvendigvis opplever som bedre enn den de hadde. Vi har fått høre hvordan barn og unge opplever at de voksne forventer at det kommer til å "gå bra", selv om det vil være litt vanskelig i starten. Men for barna det gjelder, kan denne opplevelsen være med dem i mange år etter selve akuttssituasjonen.

Barn som flyttes kan også oppleve at det forventes at de med en gang skal kunne starte helt på nytt, uten å opprettholde kontakt med noe eller noen de kjenner. Flere vi har snakket med, både barn og voksne fagpersoner, uttrykker både bekymring for og uenighet med en praksis der det legges opp til at barn skal bryte helt med biologisk familie, inkludert søsken. Snarere vektlegges det at for å klare å

reparere det bruddet de har opplevd ved akutthenting, vil det i mange tilfeller være til stor støtte for barnet å få hjelp til å gjenoppta kontakt mer personer som er viktige for dem, inkludert biologisk familie.

For barn som kommer tilbake til sin egen familie vil også kunne oppleve at mye har forandret seg, både hjemme og på skolen. Familier kan oppleve det som vanskelig å 'komme videre' etter det som har skjedd, og det kan oppstå konflikter blant familiemedlemmer som det kan være vanskelig å komme ut av.

Flere barn og ungdommer vil også ha utviklet mistillit og misnøye med barnevernstjenesten som helhet, og med sine saksbehandlere spesielt.

«Jeg klarer ikke å legge det bak meg. Jeg ser jo de i barnevernet ofte. Dette er et lite sted. Pappa sier at jeg skal prøve å tilgi dem, men jeg klarer jo ikke det. Hvis hun sier hei til meg så stirrer jeg bare stygt tilbake. Jeg vil tenke at jeg alltid har bodd hjemme, og vil ikke tenke på at jeg har bodd borte, for det er en så ubeskrivelig vond følelse.»

Gutt 16 år, akutthentet fra han var 14 år, hjemme hos foreldrene etter to år i fosterhjem

For barnevernet vil det være veldig viktig å sørge for god oppfølging av barnet i etterkant av akuttsituasjonen, enten det er hos biologisk familie eller i beredskapshjem. Barn trenger god støtte for å kunne bearbeide selve akutthenting, og som vi har vært inne på tidligere, kan det være til stor hjelp at noen av de voksne som var med på henting er med på denne typen samtaler. Da kan de sammen gå gjennom hva som skjedde og hjelpe med barnet med å forstå sine egne minner og oppfatninger av hendelsesforløpet. Barneverntjenesten bør også informere andre voksne i barnets nærhet (beredskapsfamilie, skole, barnehage, helsevesen) slik at de også er bevisste det bruddet barnet har opplevd. For at barn selv skal kunne forstå, må de bli møtt med forståelse.

«Vi har fått høre hvordan barn og unge opplever at de voksne forventer at det kommer til å "gå bra", selv om det vil være litt vanskelig i starten. Men for barna det gjelder, kan denne opplevelsen være med dem i mange år etter selve akuttsituasjonen.»

DEL 4

AVSLUTNING OG OPPSUMMERING

SKÅNSOM HENTING, ER DET MULIG?

Barna og ungdommene vi har snakket med forteller at det å være skånsom overfor et barn i en akutfase, ikke er det samme som å skåne barnet fra virkeligheten, for eksempel ved å ikke fortelle sannheten om hvorfor de blir hentet, eller hva som skal skje med foreldrene deres. Det å holde barnet utenfor ved å gi uriktig eller holde tilbake informasjon, kan være med på å gjøre det (enda) vanskeligere for barnet å bearbeide en akuttenting i etterkant. Flere vi har snakket med har også stilt spørsmålet om det i det hele tatt gir mening å snakke om skånsom henting ved akuttvedtak, gitt det vi vet om skadevirkningene på barna som blir hentet.

Med denne rapporten har Redd Barna ønsket å bidra til å spre kunnskap om hvordan akuttenting oppleveres, og barna og ungdommens erfaringer forteller oss at det mange steder er et klart forbedringspotensial for å sikre at akuttenting planlegges og utføres på en mer barnevennlig måte. Barn, ungdom, og voksne fagfolk er også tydelige i sine anbefalinger om at akuttvedtak ikke bør iverksettes, med mindre det er absolutt nødvendig. Det må ikke anses som en kjapp løsning på et vanskelig omsorgsforhold. Samtidig og i nær sammenheng med dette, har vi også sett at det i dagens praksis ser ut til å være et handlingsrom for barneverntjenester som ønsker å forebygge akuttsituasjoner, blant annet ved å satse mer aktivt på å inkludere foreldre og barn, samt familiens nettverk i ulike typer tiltak. Godt samarbeid mellom barneverntjenesten og familier kan også å styrke tilliten til barnevernet som institusjon, hvilket kan bidra til å senke terskelen for å ta i mot tilbud om hjelpetiltak.

Når man lykkes å etablere godt samarbeid med familiene kan dette bidra til å forebygge at forholdene i hjemmet blir så alvorlige at barn må hentes ut akutt.

Når barn skal hentes akutt, må det legges til rette for at de ikke blir påført ytterligere traumer som følge av hvordan selve henting utføres, og barneverntjenesten og andre involverte etater må ha et bevisst og kunnskapsbasert forhold til hvor og hvordan akuttvedtak skal utføres. Med denne rapporten har vi ønsket å løfte kunnskapen til barn og unge, samt voksne i ulike roller som selv har vært tilstede i akuttsituasjoner, og samlet danner deres erfaringer og anbefalinger grunnlaget for våre vurderinger av hva som utgjør god praksis for å sikre barns beste ved akuttenting.

Å sikre barnets beste

Kunnskap om de alvorlige virkningene av akutt- henting for barn

- Voksne som er tilstede når barn blir akuttentet, primært barneverntjenesten, men også politibetjenter, etterforskere, ambulansepersonell, helsesøster, lærere og andre ansatte på skoler og i barnehager, er godt informert om hvordan en akuttsituasjon kan oppleves for barn, og hvordan de best mulig støtte barnet og hjelpe dem å forstå en slik stressende situasjon.
- Det er et tydelig faglig fokus på akuttarbeid i barnevernsutdanningen, spesielt med tanke på hvordan ta vare på barnet i en akuttsituasjon, og kunnskap om den belastningen og det traumet en akutflytting påfører barna.

Beredskap og tilrettelegging

- God beredskap for akuttsituasjoner avhenger av trygge ansatte med kunnskap om akuttsituasjoner, og godt samarbeid med andre instanser som skoler, barnehager og politiet. Ideelt sett kjenner barneverntjenesten også nettverket til barnet som skal hentes, slik at dette kan vurderes for overnatting eller andre løsninger i akuttsituasjonen.
- Barnevernet bør på generelt grunnlag vurdere mulighetene av å tilrettelegge for at familien involveres i samtaler om akuttenting, slik at både voksne og barn er forberedt på hva som kan skje. Dette kan gjøres gjennom familieråd eller andre metoder for nettverkskartlegginger.
- Involvere familien og nettverket tidlig i beslutningsprosessen kan bidra til å fremme et godt samarbeid mellom barneverntjenesten og foreldrene også i etterkant av en flytting
- Barnehager, skoler og skolefritidsordninger må være beredt på at et barn kan bli akuttentet, også der det aldri har skjedd før.
- Ansatte på skoler må være bevisste på at når det skjer, kan barnets opplevelse av henting, og barnets forhold til skolen fremover, avhenge av hvordan lærere, sosiallærere, helsesøster, rektor og andre oppfører seg i denne situasjonen.
- I skolens rutiner for kontakt med barnevernet bør det inngå detaljerte planer for hva som skal gjøres i en hastesituasjon, for eksempel hvem som skal og ikke skal kontaktes når barnevernet ringer angående en elev som skal hentes, og hvem som skal hente eleven ut av klasserommet. På denne måten kan man bidra til at

ved akutthenting

henting på skolen oppleves mindre stigmatiserende for eleven.

- Skoler, barnehager og skolefritidsordninger må være forberedt på å ta i mot barn som har blitt akuttflyttet, enten de er nye på skolen, eller blitt flyttet tilbake igjen til sin gamle skole.
- Tilrettelegge for at barnet får flere anledninger til å snakke om opplevelsene sine og støtte til å forstå og bearbeide det som har skjedd

Trygghet, forutsigbarhet og pusterom i akutsituasjonen

- Ha hovedfokus på å sørge for at barnet opplever trygghet og forutsigbarhet. I mange tilfeller er det mye viktigere å ta seg tid til dette, enn at henting skjer så raskt som mulig.
- Barn som allerede har vært utsatt for omsorgssvikt er svært dårlig rustet til å forstå og senere behandle brå, uventede og uoversiktlige hendelser som er typisk for akutsituasjoner. Det er derfor spesielt viktig at ansatte i barneverntjenesten som tar del i planleggingen, utføringen, og oppfølgingen av akuttfasen har god kompetanse på traumesensitiv omsorg og hvordan man ivaretar barnet emosjonelt i slike stressende situasjoner.
- Gi barnet så mye tid som mulig i situasjonen, både til å forstå, til å reagere og ytre seg, og til å roe seg.
- Hvis det er mulig, unngå henting på natten, for å skåne barna fra å måtte bli vekket av fremmede og fraktet bort fra hjemmet i mørket.
- Utøre grundig undersøkelse av mulighetene for å la barn overnatte hos venner eller hos slektninger den første tiden, for å gi dem et pusterom og mulighet til å bedre forstå hva som skal skje.
- Gi barn mulighet til å ta med seg noe hjemmefra. Selv om mange av barna som hentes ved akuttvedtak har bodd i hjem preget av omsorgssvikt, i hjem som de noen ganger selv ønsker å komme seg bort fra, kan det likefullt være en trygghet å ha med seg noe av sitt eget hjemmefra, noe som kan være med å opprettholde en tilknytning til det kjente og normale.

Medvirkning: Barn må få tydelig og ærlig informasjon og få lov til å si sin mening

- Ha gode rutiner og å lage planer (når det lar seg gjøre) for å sikre barnets rett til å få riktig informasjon, slik at de kan si sin mening og bli hørt på, i selve akuttførløpet. Dette kan bidra til å gi barn en følelse av å ha litt kontroll på en situasjon som kan være preget av kaos og uoversiktighet
- Det kan være betryggende for mange barn å vite hva som skjer med resten av familien deres, når det er mulig, la barna få vite hvor foreldrene er, og at de også blir tatt godt vare på.
- Det er viktig for voksne å fortelle barn at det som skjer med dem og familien deres *ikke er deres skyld eller ansvar*. De må få hjelp til å forstå at de ikke har gjort noe feil og at det er barnevernet som er ansvarlig for alle avgjørelser i forbindelse med flyttingen, og at foreldrene deres også vet dette.
- Barn vil trenge tid til å forstå hva som har skjedd, og bør få anledning og hjelp til å snakke gjennom denne hendelsen flere ganger også i dagene som følger akuttflyttingen, helst sammen med noen som selv tok del i henting og som på den måten kan dele og bekrefte barnets opplevelser.
- Barn må få lov og mulighet til å være uenig i avgjørelsen. Barneverntjenesten bør ha planer for hvordan møtet med barnet og akutsituasjonen kan gjøres på måter som gir barnet anledning til å uttrykke at de er uenige.
- Hvis man ser for seg at barnet kommer til å reagere med sinne, kan dette være et ekstra insentiv for å forsøke å samarbeide med foreldrene eller noen andre voksne barnet er trygg på i *planleggingen* av henting.

Politiets tilstedeværelse

- Politiet må ikke behandle barn og ungdom som kriminelle voksne i akutsituasjonen
- Politiet må alltid være bevisste sin bruk av uniform og tjenestebil, og hva slags innvirkninger dette har på barnets opplevelse av situasjonen. Barn kan oppleve det som veldig stigmatiserende at de blir hentet med tjenestebil i skolegården eller nabolaget.
- Politiet og barnevernstjenesten bør ha et godt og tett samarbeid basert på tillitt og gjensidig kjennskap til hverandres rutiner. Dette kan være med på å sikre at akutsituasjonen løses på en måte som er mindre skremmende og mer forståelig for barna tilstede.

LITTERATUR

- Baugerud, Gunn Astrid (2012) *Maltreated and non-maltreated children's true and false memories: an investigation into maltreated children removed from home by the child protective services*. Doktoravhandling, Psykologisk institutt, UiO
- Baugerud, Augusti og Melinder (2008) "Plassering i regi av barnevernet" Oslo: Nasjonalt bibliotek for barnevern og familievern
- Baugerud, Gunn Astrid og Melinder, Annika (2010) "Barns hukommelse av flytting fra biologiske foreldre" i *Fosterhjemskontakt* (5) s. 9-16
- Baugerud, Gunn Astrid og Melinder, Annika (2012) "Maltreated Children's Memory of Stressful Removals from Their Biological Parents" *Applied Cognitive Psychology* (26) s. 261-270
- Berg et.al. (2017) "Myter og realiteter. Innvanderers møter med barnevernet" NTNU Samfunnsforskning. Lastet ned fra <https://samforsk.no/Publikasjoner/2017/Myter%20og%20realiteter%20-%20endelig.pdf> (11.11.2017)
- Berggrav, Silje (2013) "Tåler noen barn mer juling?" rapport Redd Barna
- Berggrav, Silje (2015) "Hvis du ikke spør klarer jeg ikke fortelle" rapport Redd Barna
- Buudir (2014) "Akuttarbeid i kommunalt barnevern" (10/2015). Lastet ned fra https://www.buudir.no/global/nbbf/Barnevern/Akuttarbeid_kommunalt_barnevern.pdf (10.10.2017)
- Buudir (2015) "Faglig veileder for akuttarbeidet i institusjoner og beredskapshjem" (10/2015). Lastet ned fra https://www.buudir.no/global/Fagveil_Akuttarbeidet_institusjon_beredskapshjem.pdf (11.11.2017)
- Buudir (2016) *Handlingsplan for å bedre tillit mellom barnevern og etniske minoritetsmiljøer og barnevern* https://www.buudir.no/global/Handlingsplan_for_a_bedre_tillit_mellom_barnevern_og_etniske_minoritetsmiljoer_2016_2021.pdf
- Christiansen, Øivin (2011) *Når barn plasseres utenfor hjemmet: beslutninger, forløp og relasjoner. Under barnevernets (ved)tak* Doktoravhandling, Det psykologiske fakultet, UiB
- Christiansen, Øivin, & Havnen, Karen S. (2003) "Plassering utenfor hjemmet - sammenbrudd eller gjennombrudd" i E. Backe-Hansen (red.), *Barn utenfor hjemmet: flytting i barnevernets regi*. (s. 44-69). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Haugen, Paulsen og Caspersen (2017) "Barnevernets arbeid med vold i minoritetsfamilier" NTNU Samfunnsforskning https://samforsk.no/Publikasjoner/2017/Vold_minoritetsfamilier_2017_240417_WEB.pdf
- Hofman, Sanne (2010) "Hensyn til kultur - til barnets beste? En analyse av 17 barnevernssaker om omsorgsovertakelse og plassering av minoritetsbarn" Lastet ned fra <http://www.jus.uio.no/ior/forskning/omrader/kvinnerett/publikasjoner/skriftserien/dokumenter/84-sanne-hofman.pdf> (01.11.2017)
- Norges Barnevern (2015) Temanummer om barnevernet i et minoritetsperspektiv (2/2015) Lastet ned fra <https://www.idunn.no/tnb/2015/02> (01.11.2017)
- Oppedal, Mons (2008) *Akutthjemlene i barnevernloven*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Riksrevisjonen (2011-2012). Riksrevisjonens undersøkelse om det kommunale barnevernet og bruken av statlige virkemidler (Dokument 3:15 (2011-2012)).
- Riksrevisjonen (2015) "Riksrevisjonens undersøkelse av saksbehandling i Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker" Dokument 3:10 (2014-2015). Lastet ned fra <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter/Documents/2014-2015/SaksbehandlingFylkesnemndeneBarnevern.pdf> (20.09.2017)
- Slettebø, Tor (2008) Foreldrenes medbestemmelse i barnevernet. Doktoravhandling, Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap, NTNU
- Storhaug og Kojan (2017) "Emergency out-of-home placements in Norway: Parents' experiences" i *Child & Family Social Work*. (22) s. 1407-1414
- Vorland, Norunn og Skjørten, Kristin (2017) *Barn i krise: Samarbeidet mellom barnevern og politi*. Oslo: Nasjonalt kunnskaps-senter om vold og traumatisk stress. (Rapport 4/2017)

LOVER OG KONVENSJONER

Barnevernloven (1992) Lov om barneverntjenester m.v. 17. Juli 1992 nr. 100.

FNs Barnekonvensjon (1989) FNs konvensjon om barnets rettigheter

UN (2009) "Guidelines for the alternative care of children"

NORGES OFFENTLIGE UTREDNINGER, PROPOSISJONER OG STORTINGSMELDINGER

Meld.St. 17 (2015 – 2016) "Trygghet og omsorg – Fosterhjem til barns beste". Lastet ned fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/aca456569b1d41e9abd37a2a8038637e/no/pdfs/stm201520160017000dddpdfs.pdf> (11.11.2017)

NOU 2012:5 Bedre beskyttelse av barns utvikling: Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet (Raundalen-utvalget) Lastet ned fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-5/id671400/sec1> (08.11.2017)

Prop. 169 L (2016-2017) "Endringern i barnevernlovel mv. (bedre rettsikkerhet for barn og foreldre)".

Lastet ned fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/23e2789a4faf47a4b32ea0867ad3a111/no/pdfs/prp201620170169000dddpdfs.pdf> (13.11.2017)

MEDIA

Aftenposten (2014) "Barns rettigheter brytes hver dag etter kontortid" lastet ned fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/4dAqe/--Barns-rettigheter-brytes-hver-dag-etter-kontortid> (02.11.2017)

Aftenposten (2015) "I praksis må vi konsentrere oss om de mest alvorlige sakene". Lastet ned fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/drAo/l-praksis-ma-vi-konsentrere-kreftene-om-de-mest-alvorlige-sakene> (29.09.2017)

Fontene.no (2016) "Barnevernet i Kongsberg reduserte akutt plasseringer med 90 prosent". Lastet ned fra <http://fontene.no/nyheter/barnevernet-i-kongsberg-reduerte-akuttplasseringer-med-90-prosent-6.47.417300.5997f1da36> (10.06.2017)

Forskning.no (2012) "Når staten tar barnet". Lastet ned fra <https://forskning.no/barn-og-ungdom/2012/05/nar-staten-tar-barnet> (10.10.2017)

Forskning.no (2012) "De fleste barn hentes uanmeldt". Lastet ned fra <https://forskning.no/barn-og-ungdom-psykologi/2012/05/de-fleste-barn-hentes-uanmeldt> (10.10.2017)

BARNEKONVENSJONEN

– omskrevet for barn av Redd Barna

1 og 2 Gjelder alle barn under 18 år

Alle mennesker under 18 år regnes som barn. Alle barn har de samme rettighetene.

3 Til barnets beste

Alle tiltak som angår barn, skal ta hensyn til barnets beste.

4 Statens ansvar

Staten har ansvaret for at alle barn får sine rettigheter oppfylt.

5 og 18 Foreldreansvaret

Foreldrene har hovedansvaret for å oppdra barn.

6 Rett til liv

Alle barn har rett til å vokse opp.

7 og 8 Identitet

Alle barn har rett til et navn og en nasjonalitet, og de har rett til å beholde disse.

9 Holde familien sammen

Ingen barn skal skilles fra foreldrene sine mot sin vilje hvis det ikke er til barnets beste.

10 og 22 Før familie sammen

Alle flyktningbarn skal gis beskyttelse, humanitær hjelp og hjelp til å komme sammen med familien sin igjen.

11 Ulovlig bortføring og tilbakehold

Ingen barn skal tas ulovlig ut av et land eller hindres fra å reise tilbake.

12 Å si sin mening

Alle barn har rett til å si sin mening og til å bli hørt i saker som angår dem.

13 og 17 Få og gi informasjon, massemedier

Alle barn har rett til å søke etter, motta og gi informasjon. Staten skal beskytte barn mot skadelig informasjon.

14 og 15 Frihet til å tenke, tro og delta

Alle barn har rett til å tenke og tro på det de selv ønsker. Barn har rett til å delta i organisasjoner.

16 Privatliv

Alle barn har rett til privatliv.

19 Beskyttelse mot misbruk

Staten skal beskytte alle barn mot fysisk eller psykisk mishandling, forsømmelse eller utnyttning fra foreldre og andre omsorgspersoner.

20 Barn uten familie

Alle barn uten familie har rett til beskyttelse og omsorg.

21 Adopsjon

Adopsjon av barn skal foregå slik loven bestemmer, og være til barnets beste.

23 Funksjonshemmede barn

Alle barn med funksjonshemninger har rett til et godt liv, og de har krav på spesiell støtte.

24 Helse

Alle syke barn har rett til den beste medisinske behandling staten kan gi.

25 Barn under offentlig omsorg

Alle barn på sykehus, barnehjem og andre institusjoner har krav på at det følges nøye med på hvordan de har det.

26 Sosialtjenester

Foreldre skal gi barn økonomisk trygghet, og staten skal hjelpe foreldrene med dette når dette er nødvendig.

27 Levestandard

Alle barn har rett til god nok levestandard slik at de har det de trenger for å leve og for å ha en meningsfylt hverdag.

28 og 29 Utdanning

Alle barn har rett til utdanning som gir dem mulighet for utvikling.

30 Minoriteter og urbefolkning

Alle minoritetsbarn har rett til å snakke sitt eget språk, ha sin egen kultur og sin egen tro.

31 Lek og fritid

Alle barn har rett til hvile, fritid og lek.

32 Barnearbeid

Alle barn skal beskyttes mot økonomisk utbytting. Arbeid skal ikke svekke muligheten til å gå på skole eller utvikle seg.

33 Narkotika og rus

Alle barn skal beskyttes mot ulovlig bruk, salg og produksjon av narkotiske stoffer.

34, 35 og 36 Utnyttning

Alle barn skal beskyttes mot alle former for utbytting (for eksempel seksuelt misbruk, bortføring og salg).

37 Fengsel og tortur

Alle barn skal beskyttes mot tortur og umenneskelig behandling.

38 Barn i krig

Alle barn under 15 år skal beskyttes mot å bli vervet som soldater eller å delta i krig. I noen land er aldersgrensen 18 år.

39 Hjelp til å få det bra igjen

Alle barn som er blitt misbrukt, utnyttet eller forsømt, skal få hjelp til å få det bra igjen.

40 Beskyttelse ved lovbrudd

Alle barn som er anklaget eller dømt for lovbrudd, har rett til en behandling som sikrer deres verdighet og fremmer deres respekt for menneskerettighetene.

41 Når andre lover er bedre

Barnekonvensjonen gjelder ikke hvis andre nasjonale eller internasjonale lover sikrer barnet på en bedre måte.

42 Få vite om barns rettigheter

Staten skal sørge for at barn og voksne blir kjent med Barnekonvensjonen.

**«Jeg klarer ikke å legge det bak meg.
Jeg ser jo de i barnevernet ofte. Dette er et lite
sted. Pappa sier at jeg skal prøve å tilgi dem, men
jeg klarer jo ikke det. Hvis hun sier hei til meg så
stirrer jeg bare stygt tilbake. Jeg vil tenke at
jeg alltid har bodd hjemme, og vil ikke tenke
på at jeg har bodd borte, for det er en så
ubeskrivelig vond følelse.»**

*Gutt, 16 år, akutthentet fra han var 14 år,
hjemme hos foreldrene etter to år i fosterhjem*

Redd Barna

Besøksadresse
Redd Barna
Storgata 38, 0182 Oslo

Postadresse:
Redd Barna
P.O. Box 6902, St. Olavs plass
N-0130 Oslo

Tlf: 22 99 09 00
post@reddbarna.no
www.reddbarna.no